Ազգ
Azg
19 ՅՈՒՆՈՒԱՐ 2007 ՈՒՐԲԱԹ 9 (3661)

Ստալոնե. «Թուրքերը ցեղասպանության թեման խեղդել են ավելի քան 85 տարի»

Խոսակցությունները, թե Հոլիվուդի աստղ Սիլվեստր Ստալոնեն ծրագրում է Ֆրանց Վերֆելի «Մուսա լեռան 40 օրը» վեպի հիման վրա ֆիլմ նկարել, խնդիր է դարձել հոլիվուդյան աստղի բոլոր այցելություններում այն երկրներ, որտեղ ներկայացված է թուրքական համայնքը: Ինչպես նշում է բրիտանական «Ինդիփենդենթ» պարբերականը, ավստրիացի գրողի վեպը նկարագրում է 1915 թ.-ին թուրքերի կողմից հայերի կոտորածը, որը Թուրքիան ցայսօր ժխտում է: Պարբերականի տեղեկացմամբ, Ստալոնեն դարձել է իրենք իրենց Հայոց ցեղասպանության դեմ պայքարող խումբ անվանողների նամակների թիրախ:

Ինչ վերաբերում է Ստալոնեին, ապա վերջինս նման իրավիճակը որակել է քաղաքականապես անմարսելի: «Թուրքերն այդ թեման խեղդում են ավելի քան 85 տարի», նշել է Ստալոնեն: «Ինդիփենդենթն» էլ իր հերթին Ստալոնեի մտահղացման արձագանքները նույնացրել է Մել Գիբսոնի «Քրիստոսի չարչարանքները» ֆիլմի անդրադարձներին:

NEGATIONISM-Ի ԴԵՄ

Փարիզում մեծ հավաք ընդդեմ ժխտողականության

Չորեքշաբթի օրը, հունվարի 17-ին, երեկոյան, Փարիզի կենտրոնում գտնվող «Փալե դը լա Մյուտուալիտե» հսկա դահլիճում տեղի է ունեցել մեծ հավաք «Միասին ընդդեմ ժխտողականության» կարգախոսի ներքո, մասնակցությամբ Ֆրանսիայի արվեստի, գրականության, արդարադատության եւ քաղաքական շրջանակների ներկայացուցիչների: Հավաքի կազմակերպիչը եղել է Ֆրանսահայ կազմակերպությունների համակարգող խորհուրդը՝ CCAF, նպատակը՝ դատապարտել Թուրքիայի ու վերջինիս արբանյակների կողմից Հայոց ցեղասպանության ժխտումը եւ պահանջել Ֆրանսիայի Սենատից հաստատել 2006 թ. հոկտեմբերի 12-ին խորհրդարանի ընդունած օրենքը Հայոց ցեղասպանության ժխտումը պատժելու մասին:

Այս կապակցությամբ «Ազգը» երեկ ստացավ միանգամից երկու թղթակցություն, մեկը Փարիզում գտնվող թերթի հատուկ թղթակից Հայկ Մոսկոֆյանից, մյուսը՝ մեր թերթի բարեկամ Ժան Էսիրյանից:

«Միասին ընդդեմ ժխտողականության» կարգախոսն առաջ էր քաշվել CCAF-ի (նախագահ՝ Ալեքսի Գովճյան, ՌԱԿ) եւ Ֆրանսիայում հրեական կազմակերպությունների համախմբման (Licra, Crif) կողմից, նկատի ունենալով, որ վերջին շրջանում Թուրքիան առավել աշխուժացրել է Հայոց ցեղասպանությունը ուրացողների, ժխտողների սատարումը...

Տես էջ 2

ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄ

2007 թ.-ի հունվարը կարծես շարունակվում է 2006 թ.-ի իներցիայով

Ի՞նչ են քննարկելու Պուտինն ու Քոչարյանը Սոչիում

Հունվարի 23-ին Մոսկվայում տեղի կունենա Հայաստանի եւ Ադրբեջանի արտգործնախարարներ Վարդան Օսկանյանի եւ Էլմար Մամեդյարովի հանդիպումը: Այնուհետեւ մինչեւ հունվարի վերջ, ինչպես տեղեկացնում են ադրբեջանական լրատվամիջոցները, տարածաշրջան կայցելեն ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահներ Յուրի Մերզլյակովը, Մեթյու Բրայզան եւ Բեռնար Ֆասիեն:

Փետրվարի 8-10-ը տարածաշրջան կայցելի նաեւ ԵԱՀԿ խորհրդարանական վեհաժողովի նախագահ, Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության հարցով զեկուցող Գորան Լենմարկերը: Ըստ հրապարակումների, նա ավարտել է Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության իր զեկույցը, սակայն զգուշանում է այն դնել քննարկման: Լենմարկերը, «Թրենդ» գործակալության վկայությամբ, նշել է, թե ԵԱՀԿ ԽՎ ղեկավարության մոտեցմամբ, փաստաթղթի քննարկումը կարող է բախվել որոշակի խնդիրների:

Բացի այդ, ԵԱՀԿ ԽՎ ղեկավարությունը եւս մեկ անգամ կարեւորել է Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության կարգավորմամբ զբաղվող ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի աշխատանքը, նշելով, որ խորհրդարանական վեհաժողովը զեկույցի քննարկման դնելու որոշում կկայացնի, երբ համանախագահներն ավարտեն իրենց աշխատանքը:

Օրերս Մոսկվա կատարած Քոչարյանի այցելությունը հայ-ռուսական բարձր մակարդակի շփման այս օրերին միակ օրինակը չի լինի, մասնավորապես հունվարի 24-ին Սոչիում Ռոբերտ Քոչարյանը կհանդիպի Ռուսաստանի նախագահ Վլադիմիր Պուտինի հետ:

Տնտեսական եւ քաղաքական երկկողմ համագործակցության հարցերի քննարկումից զատ, նախագահները կանդրադառնան նաեւ ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման ներկա փուլին: Կքննարկվեն նաեւ էներգետիկ եւ տրանսպորտային, նաեւ տարածաշրջանային խնդիրներ: Թերեւս տրամաբանական է, որ երկու երկրների նախագահները կանդրադառնան սպասվող ընտրություններին:

Թե ինչպիսին կլինի ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման բանակցությունների սկիզբն այս տարի, դժվար չէ կանխագուշակել՝ ելնելով ադրբեջանական կողմի զիջումներ չանելու հայտարարություններից եւ հայկական կողմի՝ Արցախի ժողովրդի ինքնիշխանությունն ամենից բարձր դասելու մոտեցումից:

Ամեն դեպքում, հունվարը կարծես չի նախանշում 2007 թ.-ին այս գործընթացում դադարի վիճակ, հասկապես որ արտգործնախարարների հանդիպմանը կհաջորդի ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահների այցելությունը տարածաշրջան, որի ընթացքում, որպես կանոն, ոչ միայն քննարկվում են արդեն տեղի ունեցած հանդիպումների արդյունքները, այլեւ օրակարգային է դառնում նախագահների հնարավոր հանդիպման դիտարկումը:

ԱՂԱՎՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

«Մասամբ ազատ» Հայաստանում քաղաքականությունն օլիգարխացվում է

Մի շարք ոլորտներում ազատության ցուցանիշների «Ֆրիդոմ հաուսի» տարեկան զեկույցի համաձայն, Հայաստանը մասամբ ազատ երկրների խմբում է: Ինչպես «Ազատություն» ռադիոկայանին պարզաբանել է կազմակերպության հետազոտությունների գծով տնօրեն Քրիս Ուոլքերը, Հայաստանը մոտեցել է այն սահմանագծին, որը բաժանում է «մասամբ ազատ» եւ «ոչ ազատ» երկրները: Հայաստանը թույլ ցուցանիշներ ունի մամուլում տիրող իրավիճակի, քաղաքական գործընթացներին մասնակցելու քաղաքացիների մասնակցության հնարավորության եւ այլ ոլորտներում: Հայաստանի՝ «մասամբ ազատ» խմբում հայտնված երկրներում հաճախ կոռուպցիոն մթնոլորտ է տիրում, ձեւական բազմակարծության ֆոնին գերիշխում է քաղաքական մեկ ուժ եւ այլն: Ուոլքերը Հայաստանում արձանագրվող մտահոգիչ միտումներից առանձնացրել է օլիգարխների ակտիվացումը: Ըստ այդմ, 2007 թ.-ի ընտրությունների շեմին կա քաղաքականության օլիգարխացման միտում: Վերջին շրջանում արձանագրվել է լրագրողների դեմ հարձակումների աճ:

Մեր հարեւան Վրաստանն ու Թուրքիան նույնպես «մասամբ ազատ» երկրների թվում են, Ադրբեջանը՝ «ոչ ազատ», այդ թվին են դասվել նաեւ Իրանն ու Ռուսաստանը:

Ա. Հ.

Սգո երթ ի հիշողություն Բաքվի իրադարձությունների

Այս օրերին նշվում է Բաքվում հայ բնակչության նկատմամբ իրականացված ցեղասպանության 17-րդ տարելիցը: «Փախստականների միջազգային իրավունքը» քաղաքացիական հասարակության ցանցը երեկ հանդես է եկել հայտարարությամբ, որտեղ հայ պետական եւ քաղաքական գործիչներին ոչ միայն պարտավորեցնում է հիշել Բաքվի դեպքերը, այլեւ պահպանել այն հարյուր հազարավոր մարդկանց շահերը, ովքեր Ադրբեջանում կորցրել են իրենց հարազատներին եւ ունեցվածքը: Այսօր Բաքվի իրադարձությունների զոհերի հուշարձանի մոտ տեղի կունենա սգո երթ եւ պսակադրություն:

Գ. Գ.

Անգամ Շուշիի ազատագրումը խորհրդանշող հուշարձանը «բարկացրել» է Բաքվին

Երեւանի քաղաքապետարանը ճարտարապետների միության հետ համատեղ Շուշիի ազատագրումը նշանավորող հուշարձանի նախագծի մրցույթ է հայտարարում: Հիշեցնենք, որ 2007 թ.-ին լրանում է ղարաբաղյան բերդաքաղաք Շուշիի ազատագրման 15-ամյակը: Հուշարձանը պետք է խորհրդանշի հայ ժողովրդի ազատագրական պայքարն Արցախում: Հուշարձանը նախատեսվում է կանգնեցնել Ազատության հրապարակի եւ Բաղրամյան փողոցի խաչմերուկում: Ադրբեջանը, բնականաբար, պատկառուցողական է որակել այս նախաձեռնությունը, պատճառաբանելով, թե ներկայումս խաղաղ գործընթացը դրականորեն է զարգանում, մինչդեռ նման քայլը բացասական ազդեցություն կունենա:

Հեղաշրջման մեղադրանք Ադրբեջանում

Ադրբեջանական լրատվամիջոցների տեղեկացմամբ, երկրում ձերբակալվել են մոտ երկու տասնյակ անձինք, որոնք մեղադրվում են հանցավոր միություն կազմելու, դավաճանության, իշխանության բռնի զավթման կամ պահպանման նախապատրաստման, անօրինական զենք ունենալու, կեղծ թղթադրամների պատրաստման, թմրանյութերի տեղափոխման հոդվածներով: Թե ովքե՞ր են ձերբակալվածները եւ հատկապես ի՞նչ հիմքով է նրանց հեղաշրջման փորձ անելու մեղադրանք ներկայացվում, չի հաղորդվում:

ՀԱՅԱՑՔ

Կուսակցությունները ցուցակ են կազմում, իսկ ո՞վ է նրանց ընտրողը

ՄԱՐԻՆԵ ԽԱՉԱՏՐՅԱՆ

Մինչ մեր կուսակցությունները իրենց մասին ունեցած բարձր ինքնագնահատականն աչքի առաջ՝ հերթով հայտարարում են ընտրությունների միայնակ գնալու մասին, մինչ նրանք հեւասպառ կազմում են իրենց համամասնական ցուցակները եւ ասում՝ ո՞ր օրն են այդ ցուցակները ներկայացնելու ԿԸՀ, չսպասելով, որ երկրի նախագահը պաշտոնապես ընտրությունների օր նշանակի, կուսակցությունների հետ ոչ մի կապ չունեցող հայ ընտրողը դեռեւս «հավեսի չի ընկնում» ու առանձնապես չի հետաքրքրվում քաղաքական գործընթացներով: Կամ հետաքրքրվում է այնքանով, որքանով «դալբիս» են անում մեր բազմաթիվ հեռուստաընկերությունների նույնքան բազմաթիվ լրատվական ծրագրերը, որոնց «անաչառությունից» մարդ պարզապես անտարբեր է լինում:

Մեր ընտրազանգվածն ամեն օր լսում է տարբեր մամուլի ակումբներում եւ այլ լսարաններում ներկայացող քաղաքականների կարծիքները, այն «կանխատեսումները», թե ովքեր են մեծամասնություն կազմելու 2007-ի խորհրդարանում, ով ինչ հավակնություններ ունի, իսկ անձամբ ընտրողը կամ նրան ներկայացնող ինչ-որ միավոր (հանկարծ չասեք, թե կուսակցություններն են ներկայացնում ընտրողներին) չի ներկայացել մամուլի ակումբներում, նրան չեն հարցրել, թե լավ, դու ուզո՞ւմ ես այդպիսի կամ այնպիսի ցուցակ, դու ի՞նչ ես մտածում այս կամ այն քաղաքական խմբման մասին:

Տես էջ 3

Հայ-սիրիական կազմակերպված գործարար հարաբերությունների մեկնարկ

Սեպտեմբերին գործարար եւ արդյունաբերող հայաստանցիները իրենց արտադրանքն ու դրա համբավը կտարածեն Սիրիայի Արաբական Հանրապետությունում՝ մասնակցելով Հայաստանում արտադրվող ապրանքատեսականու ցուցահանդեսին Հալեպում: Այս մասին իմացանք երեկ Հայաստանի առեւտրաարդյունաբերական պալատում տեղի ունեցած միջոցառման ժամանակ: Մինչ այդ հայ եւ սիրիացի գործարար շրջանակներ կոորդինացնող երկու դեմքեր՝ Հայաստանի առեւտրաարդյունաբերական պալատի նախագահ Մարտին Սարգսյանը եւ Հալեպի առեւտրային պալատի նախագահ Սալեհ Մալլահը ստորագրեցին հայ-սիրիական գործարար համագործակցության խորհուրդ ստեղծելու մասին փաստաթուղթ, ինչպես նաեւ հուշագիր հայ-սիրիական համագործակցության մասին:

ՀՀ առեւտրաարդյունաբերական պալատի տնօրեն **Մարտին Սարգսյանը** նշեց, որ չնայած Հայաստանից Սիրիա է արտահանվում կաուչուկ, ռետինե իրեր, կիսաթանկարժեք եւ թանկարժեք քարեր ու զարդարանքներ, իսկ Սիրիայից Հայաստան են ներմուծվում սեւ մետաղից իրեր, հագուստ ու մթերք, հայ-սիրիական ապրանքաշրջանառությունն իր ներկայիս ծավալներով գոհացուցիչ չէ: Նա նշեց, որ սիրիացի գործարարների հետ հանդիպումը առիթ է քննարկելու համատեղ ձեռնարկությունների ստեղծման մասին, քանի որ բեռնափոխադրումների թանկության խնդիրն առկա է: Դրա համար գերադասելի է կիսաֆաբրիկատներ ներմուծելն ու արտահանելը:

Իր խոսքում **Սալեհ Մալլահը** հատուկ շնորհակալություն հայտնեց Հալեպում Հայաստանի հյուպատոսին՝ Արթուր Մանասերյանին եւ Հայաստանում Սիրիայի հավատարմատարին, որոնց անձնական ջանքերի գնով կազմակերպվել եւ իրականացվել է Հալեպի գործարարների այցը:

«Ազգը» հարց ուղղեց Սալեհ Մալլահին՝ իմանալու թե Հալեպի գործարար կյանքում ի՞նչ դեր ու կշիռ ունեն սիրիահայ գործարարները: Պ-ն Մալլահը պատասխանեց, որ Հալեպի առեւտրաարդյունաբերական պալատի գրանցված անդամներ են 300-400 հայազգի գործարարներ, որոնց թվում է առեւտրաարդյունաբերական պալատի խորհրդի ամենատարեց եւ հին անդամը՝ Կարապետ Չամիչյանը: «Հայերը աչքի են ընկնում Հալեպի հատուկ արհեստագործական շրջանակներում՝ մեքենաների պահեստամասերի եւ մեքենաների տեխնիկական մասի ապահովման, ոսկերչության, ջեռուցման եւ հովացման համակարգերում: Հալեպում կա նաեւ բժիշկների եւ ինժեներների մի ընտրանի, որոնք միշտ էլ ակնառու են Հալեպի հասարակությունում», նշեց նա:

Սիրիացի գործարարների թվում էր նաեւ ապրանքի վերահսկողության եւ ISO վկայականների շնորհման շվեյցարական SGS-ի ներկայացուցիչ **Նադեր Հաղդասը**: Նա **«Ազգի»** հետ զրույցում հավաստիացրեց, որ շրջանառվող ապրանքների որակը, անգամ հագուստի նախապես նշված չափերը, պետք է համապատասխանեն նախնական պայմանավորվածություններին: Անորակ կամ էկոլոգիապես ոչ մաքուր ապրանքները պետք է վերադարձվեն դրանք արտահանել փորձող երկրներ: Այլ կերպ ասած՝ նա բացառեց անորակի ե՛ւ խոտանի շրջանառությունը եւ մինչ օրս, ե՛ւ սրանից հետո:

Հայազգի **Վարուժ Եսայանն** այն սիրիացիների թվում է, որ եկել են Հայաստան: Նա հաստատում է միջոցառման ժամանակ հնչած այն միտքը, որ հնարավոր է Երեւանի մեքենաշինական գործարանի հետ պայմանագրի ստորագրում կամ համատեղ ձեռնարկության ստեղծում: Հայաստանի տնտեսության օգտին կարելի է դիտել նաեւ այն հանգամանքը, որ հյուրերը խաղողագործությունն ու ընդհանրապես հողագործությունը զարգացնելու մասին են մտածում, գտնում է Վ. Եսայանը: Նա կարեւորում է տրանսպորտային թանկարժեքությունն ինչ-որ կերպ դյուրացնելու խնդրի արծարծումն իրենց այցելության օրերին: Թե որքանով դա կհաջողվի գործարարներին, կերեւա առաջիկայում սիրիական ապրանքների գներից եւ դրանց որակից:

ՍՈՒՍԱՆՆԱ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

Հայաստանի եվրոպական հանձնառությունների մասին զեկույցը՝ հունվարի 23-ին

Հունվարի 22-26-ը տեղի կունենա ԵԽԽՎ ձմեռային նստաշրջանը, որի ընթացքում լսվելու է զեկույց եվրոպական կառույցների առջեւ Հայաստանի ստանձնած պարտավորությունների մասին: Զեկույցը հունվարի 23-ին ներկայացնելու են ԵԽԽՎ մոնիտորինգի հանձնաժողովի անդամներ Միկո Էլոն եւ Ժորժ Կոլոմբիեն: Սպասվում է, որ այդ զեկույցը դրական գնահատումներ է պարունակելու Հայաստանի սահմանադրությունը եվրոպական չափանիշներին համապատասխանեցնելու առիթով, որի արդյունքում Հայաստանի քաղաքացիները սահմանադրորեն առավել պաշտպանված են դառնում, օրինակ՝ ՀՀ քաղաքացին սահմանադրական դատարան դիմելու հնարավորություն ստացավ, իսկ ընդհանուր առմամբ՝ այդ փոփոխություններն օգնեցին սկսելու երկրի օրենսդրությունը եվրոպական չափանիշներին համապատասխանեցնելու գործընթացը: Այդ զեկույցում մեծ տեղ է տրվում 2007 թվականի խորհրդարանական ընտրությունները եվրոպական չափանիշներով անցկացնելու հանձնառություններին, որոնք թույլ կտան առավել տեսանելի դարձնել եվրոպական պարտավորությունների կատարումը Հայաստանի կողմից: Մեր տեղեկություններով՝ այդ զեկույցում նշվում է նաեւ Հայաստանի բարեփոխումների մասին:

Մ. Խ.

Փարիզում մեծ հավաք ընդդեմ ժխտողականության

1-ին էջից

Ալեքսի Գյովճյանը բացման իր խոսքից հետո առաջինը ձայն է տվել հրեա պատմաբան-գրող Բեռնար Անրի Լեւիին, այնուհետեւ՝ «Նացիստների հետապնդող», «Ֆրանսիայի բռնագաղթվածների որդիների եւ դուստրերի ասոցիացիայի» նախագահ Սերժ Կլարսֆելդին, Արա Թորանյանին, Արա Գրիգորյանին, Շառլ Ազնավուրին եւ Ֆրանսիայի արդյունաբերության նախկին նախարար, Նիկոլա Սարկոզիի խորհրդական Պատրիկ Դեւեջյանին:

Հրեա ճառախոսները թերեւս առաջին անգամ հայտարարել են, որ Հայոց ցեղասպանությանը նախորդել է հրեական Հոլոքոստը եւ դարձել նախադեպ վերջինիս համար: Փիլիսոփա Բեռնար Անրի Լեւին խոսել է հայ եւ հրեա ժողովուրդների ճակատագրակից լինելու մասին: Իսկ Պ. Դեւեջյանը հայտարարել է, որ հակառակ Անկարայի սպառնալիքներին, Թուրքիա-Ֆրանսիա տնտեսական հարաբերությունները զգալիորեն աճել են վերջին տարիներին: Հանրահավաքի ավարտին Շառլ Ազնավուրը պահանջել է ճանաչել բոլոր ցեղասպանությունները եւ ցավ է հայտնել Թուրքիայի ժխտողական քաղաքականության կապակցությամբ:

Հավաքին ներկա է գտնվել ավելի քան 1500 մարդ, որոնց թվում՝ Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի քարտուղար Ֆրանսուա Ռուշբլուանը, քաղաքապետ Անդրե Սանտինին, ցեղասպանությունների դեմ պայքարող անխոնջ մարտիկ Հելզենրադը, խորհրդարանի, սենատի, կառավարության անդամներ, հայտնի արվեստագետներ:

Կբարելավվե՞ն «Սեւան» եւ «Դիլիջան» ազգային պարկերի կառավարումն ու պահպանումը

«Սեւան» եւ «Դիլիջան» ազգային պարկերի 2007-2011 թթ. կառավարման գործողությունների պլանն է երեկ հաստատել կառավարությունը: Այն լրագրողներին ներկայացրին բնապահպանության փոխնախարար **Սիմոն Պապյանը** եւ նույն նախարարության «Բնական պաշարների եւ չքավորության նվազեցման ծրագրի» պահպանվող տարածքների բաղադրիչի համակարգող **Սամվել Բալոյանը**:

Սիմոն Պապյանը հայտնեց, որ կառավարման պլանները նպատակ ունեն արդյունավետ դարձնել ազգային պարկերի կառավարումը, բարելավել դրանց պահպանությունը: Այդ նպատակի իրականացման համար նախատեսվում է ազգային պարկերի կառավարմանը մասնակից դարձնել այդ տարածքներին հարակից շուրջ 81 համայնքներին: Խնդիր է դրված մի կողմից բնապահպանական սահմանափակումներ կիրառել ազգային պարկերի կենսառեսուրսներից օգտվելու վրա, մյուս կողմից՝ նպաստել հարակից տարածքների սոցիալ-տնտեսական զարգացման խնդիրների լուծմանը:

«Ինչպիսի՞ն պետք է լինի մասնակցային կառավարումը եւ ազգային պարկում կատարված ապօրինության համար ո՞ր կառույցն է պատասխանատու լինելու՝ պարկի տնօրենությո՞ւնը, թե՞ համայնքը», **«Ազգի»** հարցին պատասխանելով, փոխնախարարը ասաց, որ այդ երկու կառույցները համապատասխան պայմանագիր կկնքեն միմյանց միջեւ, թե որքանով պետք է համայնքը մասնակից լինի ազգային պարկի կառավարմանը: Դա կարող է լինել ստեղծվելիք կառավարման խորհրդի մեջ համայնքի ներկայացուցիչների ընդգրկմամբ: Սակայն պատասխանատվությունը, ըստ Սիմոն Պապյանի, կկրի պետական մարմինը:

Փոխնախարարի հավաստմամբ, ազգային պարկերի պահակային ծառայությունները շուրջօրյա պահպանություն են իրականացնում: Նրանց տեխնիկական պայմանները վերջին երկու տարիներին կատարելագործվել են: 6 նոր ավտոմեքենա է ստացել «Սեւան» ազգային պարկը, 5՝ «Դիլիջանը»: «Սեւան» ազգային պարկին նաեւ նավակներ են տրամադրվել: Խնդիրը կառավարման եւ պահպանման արդյունավետության կատարելագործումն է, որի մեխանիզմները ներկայացված են գործողությունների պլանում:

Սամվել Բալոյանը ավելացրեց, որ վերոնշյալ փաստաթուղթը մշակելիս գույքագրվել է ամբողջ բուսական եւ կենդանական աշխարհը, կազմվել են նոր քարտեզներ, ճշգրտվել են ազգային պարկերի սահմանները, կատարվել դրանց գոտեւորումը:

Տեղեկացվեց, որ «Սեւան» ազգային պարկի տարածքը, ներառյալ Սեւանա լճի մակերեսը, 147 343 հա է, իսկ առանց լճի, միայն ցամաքային հատվածը՝ 22 585 հա: Բաժանված է 4 գոտիների՝ արգելոցային, արգելավայրային, ռեկրեացիոն եւ տնտեսական: «Դիլիջան» ազգային պարկի տարածքը 33 765 հա է: Այստեղ առանձնացվել են 4 արգելոցային, երկու արգելավայրային, 7 ռեկրեացիոն գոտիներ եւ տնտեսական գոտի: Երկու պարկերի տարածքներն էլ ճշտվել եւ ընդլայնվել են նախկինում սահմանվածի համեմատ:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակութեան ժէ տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«ԱԶԳ ՕՐԱԹԵՐԹ» ՍՊԸ
Երեւան 375010 Հանրապետութեան 47
ֆաքս 374 10 562863
e-mail: azg@azg.am
azg2@arminco.com
www.azg.am
Գլխաւոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ /հեռ 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ /հեռ 529221
Լրագրողների սենեակ /հեռ 581841
Համակարգչ. ծառայութիւն /հեռ 582483
Շուրջօրեայ լրահաւաք ծառայութիւն /հեռ 529353
Համակարգչային շարուածք
«Ազգ» թերթի
Թերթի նիւթերի ամբողջական թէ մասնակի արտատպումները տպագիր մամուլի միջոցով կամ ռադիոհեռուստատեսութեամբ առանց խմբագրութեան գրաւոր համաձայնութեան խստիւ արգելւում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրէնքի
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
Գ տառով յօդուածները գովազդային են, որոնց բովանդակութեան համար խմբագրութիւնը պատասխանատուութիւն չի կրում:
"AZG" Daily NEWSPAPER
Editor-in-chief
H.AVEDIKIAN / phone: 374 10 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

www.azg.am www.azgdaily.com www.azgdaily.eu

Մտավորականների ֆորումը նոր ընտրակեղծիքների հավանականությունն օրհաս է համարում երկրի համար

Կուսակցություններին չթույլատրել գնալ ընտրությունների

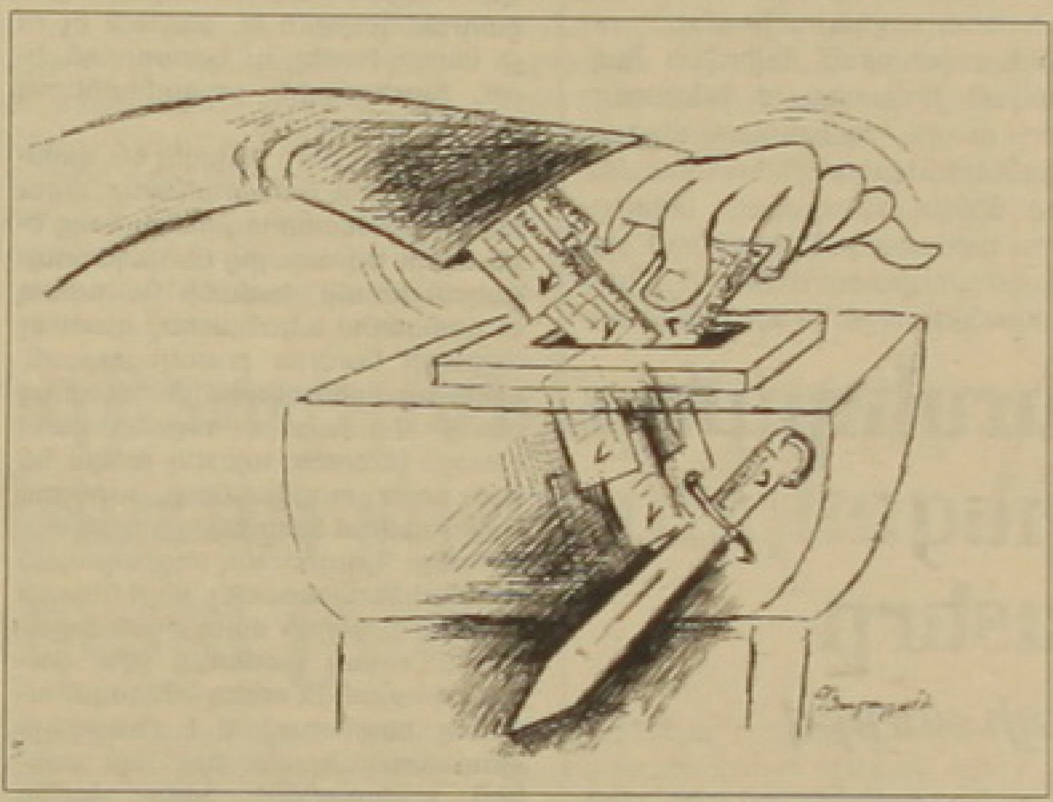

Մտավորականների ավագանին իր 11-րդ հավաքն անվանել էր «Հայաստանը ճակատագրական խաչմերուկում»: Ողջ ֆորումը համարյա ողբերգական տրամադրություններով էր ներծծված, քանի որ ավագանու խորհրդի անդամ բանախոսներն իրենց ելույթներում բազմիցս օգտագործում էին «օրհասի դեմ ենք կանգնած», «ահավոր պահը սփռված է մեր դեմ», «ներքին թշնամին նստած է մեր մեջ», «ազգային խղճի գիտակցումը չկա», եւ բազմիցս կրկնված այլ արտահայտություններ՝ հռետորության շատ ավելի մեծ չափաբաժիններով: Ավելին, նրանք խնամքով քրքրեցին նաեւ պատմության խորքերը՝ ապացույցներ բերելով Խորենացուց, Թումանյանից ու Իսահակյանից, որոնց նպատակը 11-րդ ֆորումի բավական անհավանական առաքելության հաստատումն էր՝ «ժամն է միավորվելու»: Համայն հայությունը պիտի միավորվի. որդեգրի, ինչպես ներկայացրեց Խորեն Պալյանը, «մենք մեր ներքին ներուժով, առանց արտաքին ուժերի վրա հույս դնելու կարողանանք մեր գործը կատարել, շատ քիչ ժամանակ է մնացել»: Խոսքը, ինչպես հետո պարզվեց բանախոսների պատմական փաստերով խիտ հագեցած ելույթներից, գալիք ընտրությունների նոր, հավանական խախտումներին էր վերաբերում:

Մտավորականների հավաքի մեխը «Գերագույն խորհուրդ» պատգամավորական ակումբի նախագահ Ռուբեն Թորոսյանի ելույթն էր, որը ներկայացրեց կուսակցությունների նախընտրական վարքագծի իր հետազոտությունը:

Ակադեմիկոս Ռաֆայել Ղազարյանը հավաքի մասնակիցներին կոչ արեց հետեւել այդ հետազոտությունից արված իրենց եզրահանգմանը. այն է՝ 4 կուսակցություններին, որոնք արդեն իսկ կեղծիքներով են գնում ընտրությունների, չպետք է թույլ տալ մասնակցել ընտրություններին: Ըստ Ռուբեն Թորոսյանի, հակաօրինական նախընտրական քարոզչություն են իրականացնում «Բարգավաճ Հայաստան» եւ «Ժողովրդական» կուսակցությունները: «Բարգավաճ Հայաստանի» վարկանիշի աճը նրա բարեգործական ակցիաների հետեւանք է: Նույն սկզբունքով է աշխատում նաեւ «Ժողովրդական» կուսակցությունը, եւ այս 2 կուսակցությունների գործունեությունը բարեգործական ծրագրերի իրականացման է վերածվել:

Ռուբեն Թորոսյան նախկին դաշնակցականը դատափետեց նաեւ «հին ընկերներին»՝ առ այն, որ «Հայաստանում գործող «ՀՅԴ» կուսակցության հայաստանյան կազմակերպությունն իր ղեկավար մարմիններով (Հայաստանի Գերագույն ժողով եւ Հայաստանի Գերագույն մարմին) չի գրանցվել ՀՀ պետական ռեգիստրում, սակայն գրանցվել է ԿԸՀ-ում: Փաստաթուղթը պետռեգիստրում գրանցվել է առանց «Հայաստան» բառի:

Ռուբեն Թորոսյանի նախընտրական մեղադրանքների սուր սլաքն ուղղված էր դեպի Հանրապետական սուպերկուսակցությունը: Ըստ նրա, վերջինս պաշտպանության նախարարին իր շարքերում անդամագրելով խախտել է սահմանադրության 8.2, «Կուսակցությունների մասին» «Զինվորական ծառայության անցնելու մասին» օրենքների դրույթները, որոնք սահմանափակում կամ մերժում են զինծառայողների՝ կուսակցությունների անդամագրվելու իրավունքը: Քաղաքականացված պաշտպանության նախարարի առկայությունը, բնականաբար, վերացնում է նաեւ բանակի չեզոքությունը:

Իր ելույթում Ռուբեն Թորոսյանը մեղադրեց նաեւ ԿԸՀ 7 անդամներին, որոնք ոչ վաղ անցյալում մասնակից են եղել սահմանադրական հանրաքվեի կեղծմանը:

Մի խոսքով, «Մտավորականների ֆորումի» ակնկալիքներով, «համայն հայությանը միավորելով», կարելի է կանխել ընտրությունների կեղծումը:

Մտավորականների ֆորումի համակարգող խորհրդի անդամ Արմեն Սարգսյանն իր ելույթում այսպիսի ձեւակերպում արեց. «Մենք ունենք մտավորականներ, բայց չունենք մտավորականություն»: Եթե մտավորականությունն ինքը խոստովանում է իր տարերային ու բաժան-բաժան գործելու մասին, ինչ է ուրեմն ակնկալում ժողովրդից, ինչպե՞ս է տեսնում «համայն հայության միավորումը»:

Հայաստանի քաղաքական իրողություններում մի բան միայն հստակ է՝ բոլոր կուսակցությունները՝ «դիմադիր», թե ընդդիմադիր, հռետորական հայտարարությունների ու տեսությունների խոսափողներ են դարձել, հնչեցնում են ծրագրեր ու գաղափարներ, որոնք ամենից առաջ անիրական ու անհավանական են, եւ վաղուց հոգնեցրել են հասարակությանը: Հասարակություն, որի խորքերում իսկապես հասունացել է սոցիալական դժգոհությունը, բայց որը ոչ ընտրությունների արդարության համար պայքարելու, ոչ իր դժգոհությունը պայթյունի վերածելու ցանկություններ առայժմ չի արտահայտում:

Այլ գործող անձինք ու առաջնորդներ են պետք:

ԿԱՐԻՆԵ ԴԱՆԻԵԼՅԱՆ

ԱՍՈՒԼԻՍ

Առաջիկա ընտրություններից հետո երկրի ղեկավարությունը պետք է ստանձնի ընդդիմությունը

Ընդդիմության առողջ ուժերը պետք է համախմբված գնան խորհրդարանական ընտրություններին, վերցնեն մեծամասնությունը, խորհրդարանում ստեղծեն կառավարություն եւ ապա իրենց թեկնածուով գնան նախագահական ընտրություններին: Այս կարծիքը, ավելին՝ համոզմունքը երեկ հայտնեց «Սահմանադրական իրավունք միություն» (ՍԻՄ) կուսակցության նախագահ **Հայկ Բաբուխանյանը:** Նրա կարծիքով, գաղափարական հենքով միավորված ընդդիմությունը, որ պետք է խորհրդարան գնա 2-3 խոշոր բլոկներով, պետք է դառնա նորընտիր խորհրդարանի կոալիցիայի բաղադրիչը:

Հայկ Բաբուխանյանը նշեց, որ ընդդիմադիր դաշտում այնուամենայնիվ առողջ ուժերը պահպանվել են, որոնք անշահախնդրորեն պայքարում են ժողովրդի համար: Եվ այն ուժերը, որոնք չեն ընկել 5 տոկոսը ձեռք բերելու ստորջրյա պայմանավորվածությունների մեջ եւ պայքարում են այս իշխանությունը փոխելու դեմ, ՍԻՄ-ի նախագահը համարում է իրենց դաշնակիցը եւ այժմ էլ քննարկում է ընտրություններին նրանց հետ գնալու հնարավորությունը: ՍԻՄ-ի ղեկավարի խոսքով, խնդրի շուրջն այժմ իրենք խորհրդակցում են «Արդարություն» դաշինքի հետ, որի մասն են կազմում, «Դաշինք» կուսակցության հետ, ինչպես նաեւ քաղաքական համաձայնության համաձայնագիր են ստորագրել «Օրինաց երկիր» հետ:

Վստահ լինելով ընդդիմության մեջ առողջ ուժերի գոյությանը՝ Հայկ Բաբուխանյանը խոսեց նաեւ հիվանդ կամ կասկածելի ընդդիմադիր ուժերի մասին: Թեեւ անուններ չտվեց, բայց կասկածելի համարեց այն ընդդիմադիրներին, ովքեր մի ժամանակ իշխանության մեջ էին եւ այնտեղից դուրս գալուց հետո դարձել են ընդդիմադիրներ: ՍԻՄ-ի ղեկավարը հստակեցրեց, որ խոսքը այն ուժերի մասին չէ, ովքեր սեփական սկզբունքների համար իրենց կամքով են դուրս եկել իշխանությունից: ՕԵԿ-ի համար ասաց. «ՕԵԿ-ը կարողացավ ուժ գտնել իր մեջ եւ իր սկզբունքների համար դուրս գալ կոալիցիայից՝ ի տարբերություն ՀՅԴ-ի, որը լինելով կոալիցիայի մեջ՝ անընդհատ դժգոհում է իշխանություններից»: Նա դեմ եղավ ՕԵԿ-ի ներկայիս վիճակի նմանեցմանը ՀՀՇ-ին՝ նշելով, որ ՀՀՇ-ի ժամանակ իրավիճակն այլ էր, եւ հեղափոխության նման մի իրավիճակ կար: Ինչ վերաբերում է իշխանական կուսակցությունների հետ համագործակցությանը, ապա Հայկ Բաբուխանյանը բացառեց նրանց հետ նախընտրական շրջանում որեւէ տեսակի համագործակցությունը:

«Որ գաղափարները կարող են ընդհանուր կամ ընդունելի լինել խորհրդարանական ընտրություններին ընդառաջ գնացող ընդդիմության համար» հարցին պատասխանելիս Հայկ Բաբուխանյանը մասնանշեց արտաքին քաղաքականության մեջ արեւմտյան կողմնորոշումը (այնպես է մտածում «Հանրապետություն» կուսակցությունը), տնտեսության մեջ լիբերալության աճը (ՀՀՇ), եվրոպամետ քաղաքականությունը (ՕԵԿ) եւ Ռուսաստանի հետ հարաբերությունների զարգացումը: «Փաստարկ» ակումբի հյուրը Ռուսաստանի հետ հարաբերությունների սերտացումը կարեւորեց Հայաստանի անվտանգության տեսակետից:

Ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման, ինչպես նաեւ տարածաշրջանային ծրագրերից Հայաստանի դուրս մնալու եւ ճահճուտում հայտնվելու հանգամանքի վերաբերյալ Հայկ Բաբուխանյանը եւս ծրագրեր ունի: Նա վստահ է, որ Հայաստանը պարտավոր է պատասխան տալ Բաքու-Ջեյհանին, որով տարածաշրջանում Արեւմուտքի համար Ադրբեջանը դառնում է հիմնական խաղացողը: Էներգակիր հոսքին մեր երկրի միանալու համար Հ. Բաբուխանյանը Իրան-Հայաստան-Ռուսաստան նախագիծն ունի, իսկ փակ ճանապարհների մասով առաջարկում է Աստրախան-Իրան-Հայաստան ճանապարհի նախագիծը: Ինչ վերաբերում է ղարաբաղյան խնդրի կարգավորմանը, ապա համոզված է, որ Հայաստանի իշխանությունները չեն կարողանում բավարար աշխատանք կատարել հակամարտության կարգավորման համար. «Ղարաբաղի հարցում մենք նախաձեռնակ քաղաքականություն չենք տեսնում ո՛չ քարոզչության, ո՛չ արտաքին քաղաքականության մեջ»:

ԳՈՀԱՐ ԳԵՎՈՐԳՅԱՆ

Կուսակցությունները ցուցակ են կազմում, իսկ ո՞վ է նրանց ընտրողը

1-ին էջից

Իսկ հասարակ ընտրողի հետ լրագրողի շփումները ցույց են տալիս, թե ինչ խորությամբ է նա անտարբեր տեղի ունեցողի հանդեպ: Սակայն, որքան էլ տարօրինակ թվա, ի տարբերություն հանրաքվեի, այդ նույն անտարբեր ընտրողը կգնա 4 ամիս հետո տեղի ունենալիք խորհրդարանական ընտրություններին տարբեր դրդապատճառներով: Ու որքան էլ տարօրինակ թվա՝ այդ դրդապատճառները ոչ թե ժողովրդավարության կամ իրական-արդար ընտրությունները կայացնելու, այլ մեր խմբավորմամբ՝ մի քանի տեսակ շահերի արտահայտմանն են ուղղված:

Այս իմաստով մեր ընտրողին կարելի է բաժանել մի քանի խմբի: Մարդիկ, որոնք որեւէ խմբակլանային շահ չունեն. դրանք կենսաթոշակային տարիքի մարդիկ են, գործազուրկները, նվազ եկամուտ ունեցող ընտանիքների չափահաս անդամներ, ովքեր մեծ մասամբ ազգակցական կապ չունեն պաշտոնեական շրջանակների հետ, խորապես անտարբեր են ամեն տեսակ ընտրության հանդեպ եւ նրանց ընտրության գնալու միակ շարժառիթը կարող է նյութական լինել: Սրանք բավական մեծ թիվ են կազմում, եւ բոլոր կուսակցություններից առաջ հենց նրանք կարող են դառնալ «Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցության ընտրազանգվածը: Ահա եւ արդեն իր անունը ստացած «կարտոֆիլային հեղափոխության» ընտրազանգվածը, որը բավական մեծ թիվ կարող է կազմել, եթե նկատի ունենանք, որ Հայաստանում թոշակառուների թիվը կես միլիոնից ավելի է: Նրանցից շատերին կարող է առավել ռեալ թվալ 5 հազար դրամը, կամ մեկ պարկ կարտոֆիլը, մանավանդ որ գարնան վերջին տեղի ունենալիք ընտրություններից առաջ ձմեռվա կարտոֆիլը կարող է վերջացած լինել:

Բայց իշխանական մյուս կուսակցությունները թող չհուսահատվեն՝ շարունակելով ընտրողին դասդասելու մեր փորձը՝ կանգ առնենք մոտ 20 հազար զինվորականների դասի վրա՝ այն բազմապատկելով նրանց ծանոթ-բարեկամների եւ ընտանիքների անդամների հնգապատիկ թվով. այ այս թիվը, գումարած 30 հազար կուսակցական ակտիվիստները (թեեւ սրանց մի զգալի մասը հենց զինվորականներ են), լավ, պաս-ռի-տրափի՝ մի 150 հազար ընտրող, թող լինի Հանրապետականի ընտրազանգվածը: Իհարկե, Հանրապետականը նույնպես հետ չի մնալու՝ վերը նշված կենսաթոշակային տարիքի մեր ընտրողին իր կողմը գրավելու ձեւերի մասին կմտածի, կենսաթոշակային հիմնադրամի ղեկավարի համախադեպ հեռուստաելույթները ձեզ օրինակ, միայն թե ամեն տարվա համար 50 դրամ կենսաթոշակային բարձրացումը հազիվ թե համոզիչ կռվան լինի՝ նրանց գրավելու նոր շատ խայծեր են հարկավոր: Սակայն չմոռանանք բանակի 70 հազարը, որ առաջներում միշտ էլ հնարավոր է եղել բազմապատկել՝ հայտնի մեթոդներով, սա էլ որ գումարվի, հանրապետականներն ու բարգավաճականները կարող են հավակնել նույնական ընտրազանգվածի, բայց պետք է նյութական տեսքով (փողով եմ ասում) ապահովեն այս ընտրազանգվածների նյութական շարժառիթները:

Այ միանշանակ չեն մի քանի տասնյակ հազար ուսանողների ու ուսուցիչների շարժառիթները, որոնք, ճիշտ է, հաշվի կառնեն իրենց նախարարի կուսակցական պատկանելությունը, սակայն հենց նրանց տարբեր շահագրգռություններով ու խոստումներով նույնքան հնարավորություն ունեն փախցնելու ՀՀԿ-ն ու ԲՀԿ-ն:

Ընտրողների մյուս դասը բուն կուսակցականներն են, որոնց՝ հասարակությանը հայտնի թվերից ընտրազանգվածի ու կուսակցականների նույնականությունը միայն ԲՀԿ-ի դեպքում է՝ ում հասել են-կուսակցական են գրել, ու հենց նրանցից ընտրող խլելու ջանք կիրառելու են մյուս բոլոր կուսակցությունները: ՀՅԴ-ի համակիրներն ու բուն կուսակցականները, վերջին տարիները ցույց տվեցին, որ կայուն թվեր են ու առանձնապես չեն փոխվել, իսկ ՄԱԿ-ը չի փոխել ընտրազանգված հավաքելու նախորդ հայտնի մեթոդները եւ նրա ընտրողը ՀՀԿ-ԲՀԿ ծիրում է մեծ մասամբ ու վերջիններից պետք է խլվի:

Ընտրողների մի մեծ խումբ մնաց ընդդիմությանը, որը սակայն վերջին մի քանի տարին այնպես շփոթված է ընդդիմության անհետեւողական ու հատվածական պահվածքից, որ կարող է վերջին պահին սահուն անցում կատարել դեպի բարգավաճողների կուսակցություն՝ խառնելով բոլորի հաշիվները:

Ուրիշ տեսակի ընտրողներ Հայաստանում չկան, պետք է գումարել ընտրազանգվածի այս խմբերի թվերը, իսկ տարբեր կուսակցությունների՝ իրենց անդամների վերաբերյալ թվերը «ֆու-ֆու»՝ են, հենց նույն ընտրազանգվածի աչքերին թոզ փչելու միջոց: Անհայտ դաշտում գտնվող մի քանի կուսակցություններ՝ օրինակ ՕԵԿ-ը, «Դաշինքը», էլի մի քանիսը, դեռ պարզ չէ, թե մեր նշած ընտրազանգվածային խմբերից ո՞ւմ են տանելու, քանի որ հստակ դիրքորոշում չեն հայտնում, դա ավելի ուշ հայտնի կլինի:

Հ.Գ. Այն մարդկանց, ովքեր պատրաստ են ասելու, թե այս կարգի հրապարակումները կորցնում են արդար ընտրությունների վերաբերյալ ընտրողի հույսը, կոտրում են ընտրողին, կարող ենք պատասխանել միայն, որ արդար ընտրություններ անցկացնելու երազանքը հենց լրագրողինն է, սակայն լրագրողը քաղաքական փորձիչ չէ, որ գեղեցիկ ստով սփոփի իրականությունը: Նա հասարակության բժիշկն է, որը պետք է խոսի ցավի ակունքների մասին: Ցավալի է, բայց մեր հասարակությանն այսպիսին են դարձրել հենց մեր քաղաքական կուսակցություններն ու նրանց ղեկավարները, իսկ անտարբեր նա դարձել է իր ապրելակերպով:

Երախտիք

Այս օրերին լրացավ Սարդարապատի ազգագրության պետական թանգարանի տնօրեն, պատմագիտության դոկտոր Լավրենտի Բարսեղյանի ծննդյան 70-ամյակը: Այդ առթիվ նա բազում շնորհավորանքներ է ստանում հանրապետությունում ու նրա սահմաններից դուրս ապրող եւ աշխատող բարեկամներից ու ընկերներից:

Խորհրդային Միության առաջնորդ Լեոնիդ Բրեժնեւի իշխանության տարիներին, 1978 թվականին, նրա դուստր Գալինա Բրեժնեւան, որը հայտնի նվիրաբեր էր, ամուսնու՝ ԽՍՀՄ ներքին գործերի նախարարի առաջին տեղակալ Յուրի Չուրբանովի հետ գալիս է Հայաստան, իր այցելավայրերից մեկն ընտրում Սարդարապատի ազգագրության թանգարանը, որի տնօրենը թանգարանային

Թե ինչպես Լավրենտի Բարսեղյանը ձեռնունայն ճամփեց Լեոնիդ Բրեժնեւի դստերը

Լ. Բարսեղյանի ծննդյան 70-ամյակի առթիվ

գործի հայտնի մասնագետ Լավրենտի Բարսեղյանն էր: Այստեղ նա հիացմունք է հայտնում ցուցանմուշներից մեկի՝ 19-րդ դարի ոսկեզօծ արծաթե գոտու վերաբերյալ եւ առանց քաշվելու ասում, որ ինքը մեծ հաճույքով կկրեր դա:

Լ. Բարսեղյանը Գալինա Լեոնիդովնային ուղեկցող ՀԿԿ կենտկոմի առաջին քարտուղար Կարեն Սերոբի Դեմիրճյանին հայերեն ասում է, որ «եթե Աստված էլ վերեւից իջնի, ես այդ գոտին չեմ հանի ցուցափեղկից», ապա ռուսերեն ավելացնում, որ նման գոտիներ կարելի է ձեռք բերել Երեւանի կոմիսիոն խանութներից:

Այս պատմությունը իր «Երկաթե վարագույրի երկու կողմերում» գրքում (Երեւան, 1995 թ.) նկարագրում է անվանի հայ լրագրող, պետական-հասարակական գործիչ, Արմենպրեսի լրատվական գործակալության նախկին երկարամյա տնօրեն Արտավազդ Խաչիկյանը (1918-2000 թթ.), ավելացնելով, որ Գալինա Բրեժնեւան անտրամադիր է վերադարձել Երեւան, եւ նրա տրամադրությունը բարձրացնելու նպատակով այդ ժամանակվա Հայաստանի ներքին գործերի նախարար Եվգենի Պոտալովը նրան է նվիրել արծաթե մի շքեղ գոտի: Իսկ տարիներ անց, երբ ձերբակալվում է Չուրբանովը, նրա տան իրերի մեջ հայտնաբերված այդ գոտին վերադարձվում է Հայաստան:

Այսպիսին է Լավրենտի Բարսեղյանը, որն այսօր նույնպես ղեկավարում է Սարդարապատի նույն թանգարանը, սակայն վերջերս մի՝ բացառության չդիմացող օրենքով (տարիքի հետ կապված) ազատվել է Հայոց ցեղասպանության թանգարան-ինստիտուտի տնօրենի պաշտոնից:

Տնօրենի խորհրդականի աշխատանք էին առաջարկում: Չուզեց, «ժխտեց» Սայաթ-Նովայից. «Ռամիկ եմ, իշխան դառնալ չեմ ուզում»:

Լ. Բարսեղյանը ուսանողական տարիներից էր «իշխան», սակայն ֆրտնաքոր ռամիկի գործելաոճով:

1954-1959 թվականներին, երբ Քաջարանի միջնակարգ դպրոցի արծաթե մեդալակիր շրջանավարտը Երեւանի պետական համալսարանի պատմության ֆակուլտետի ուսանող էր, համակուրսեցիներից, ֆակուլտետի ուսանողներից համախակի էր տարբերվում: Շուրջօրյա անընդհատ շարժման մեջ էր՝ ուսանողական նստաշրջանում հնագիտական նորույթի մասին խոսելիս լիներ, թե ձեռքին դարերի փոշի նստած հնագիտական սպասը պահելով՝ պրոֆեսոր Կարո Ղաֆադարյանի հետեւից վազելիս:

Համալսարանն ավարտելուց հետո նաեւ կոմերիտական աշխատանք է կատարել, եղել Երեւանի քաղաքային խորհրդի գործկոմի քարտուղարը նշանավոր Գրիգոր Հասրաթյանի քաղաքապետության տարիներին, մարզահամերգային համալիրի, Հայհամերգի տնօրեն, սակայն նրա տարերքը հնագիտությունն ու ազգագրությունն էին:

Նրա տարերքը որոնելը, ձեռք բերելն էր, որպեսզի էլ ավելի հարստացվի հայրենի թանգարանը: Հայաստանով մեկ, Խորհրդային Միությունով մեկ, աշխարհում՝ ամենուր որոնման մեջ էր: Դրա համար անհանգիստ, մշտապես պրպտող Լ. Բարսեղյանը երբեք ուժ, ժամանակ ու հնարավորություն չի խնայել: Նրա անմիջական ղեկավարությամբ են 1968-1972 թվականներին վերականգնվել Երեւանի պատմական միջուկը կազմող Էրեբունի ամրոցը, Գառնիի տաճարը, Հովհաննես Թումանյանի տուն-թանգարանը Դսեղում:

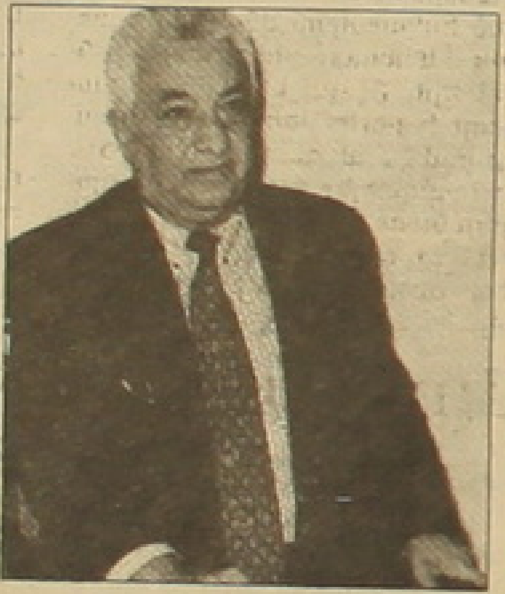

Ակնառու է Լ. Բարսեղյանի դերը Սարդարապատում Հայաստանի ազգագրության պետական թանգարանի ստեղծման մեջ, որը 1978 թվականից ղեկավարելուն զուգահեռ գլխավորել է նաեւ Հայաստանի հեղափոխության պետական թանգարանը: Նրան է պատկանում Երեւանի հիմնադրման պատմության Էրեբունի թանգարանի առաջին գիտական ցուցադրության, Դսեղ գյուղում գյուղի կենցաղի եւ ժողովրդական արվեստի թանգարանի ստեղծումը:

Միջազգային լայն ճանաչման է արժանացել Սարդարապատի ազգագրական թանգարանի գիտական ցուցադրությունը, որն ընդգրկում է հայ ժողովրդի հասարակական-տնտեսական եւ հոգեւոր գործունեության բոլոր բնագավառներն իրենց ամբողջ դրսեւորումներով:

Պատմագիտության դոկտոր Լավրենտի Բարսեղյանը Հայաստանի պետական մրցանակի դափնեկիր է: Այդ բարձր պարգեւին նա արժանացել է Գյումրիի քաղաքային կենցաղի եւ ճարտարապետության թանգարանի եւ նշանավոր քանդակագործ Սերգեյ Մերկուրովի տուն-թանգարանի գիտական ցուցադրությունների եւ «Կումայրի» պատմամշակութային արգելոցի ստեղծման գիտական հիմնավորման համար:

Կառավարական բարձր պարգեւների արժանացած պատմաբանը, որն զբաղեցրել է նաեւ հուշարձանների պահպանության վարչության պետի, ՀՀ ԳԱԱ պրեզիդենտի ընդհանուր հարցերի գծով տեղակալի եւ այլ պաշտոններ, մշտապես զբաղված լինելով կազմակերպչական աշխատանքով, կարողացել է հեղինակել 10 մենագրություններ եւ 90-ից ավելի գիտական հոդվածներ, ինչպես նաեւ պեղումներ ղեկավարել Նոյեմբերյանում, Մեծամորում, Գեղամա լեռներում, հայտնաբերելով թանգարանային արժեքներ ներկայացնող եզակի հուշարձաններ: Հայ ժողովրդի ծագման եւ կազմավորման հարցերին նվիրված նրա պատմագիտական եւ աղբյուրագիտական հետազոտությունները իրենց բնույթով եզակի են եւ հայագիտության մեջ լայն ճանաչում են գտել:

1988 թվականի երկրաշարժից հետո Լ. Բարսեղյանը հրատարակել է հատուկ աղբյուրագիտական ուսումնասիրություն՝ նվիրված Հայկական լեռնաշխարհի երկրաշարժերի մասին պատմական վկայություններին հնագույն ժամանակներից մինչեւ 19-րդ դարի սկիզբը: Նրա համահավաք ցուցակում տեղ են գտել երկրաշարժերի 150 հիշատակումներ, որոնք իրենց թվագրումներով ու տարածքներով տեղ չէին գտել մինչեւ 1995 թվականը հրատարակված տեղեկագրերում ու ցուցակներում:

Զգալի է Լ. Բարսեղյանի աշխատանքը ԱՄՆ-ում, Ավստրիայում, Արգենտինայում, Հունաստանում եւ Գերմանիայում հայկական ցուցահանդեսների կազմակերպման, Անիի պահպանության եւ ուսումնասիրման, երկրաշարժից պատմության եւ մշակույթի հուշարձանների պահպանության միջազգային կենտրոնների ստեղծման գործում:

Ֆրիտյոֆ Նանսենի անվան միջազգային ոսկե հուշամեդալակիր գիտնականը 1995 թվականից, երբ դարձավ Հայոց ցեղասպանության թանգարան-ինստիտուտի տնօրեն, ձեռնարկել է Հայոց ցեղասպանության ճանաչման ու դատապարտման ուղղությամբ տարբեր երկրների խորհրդարանների եւ միջազգային կազմակերպությունների կազմակերպած քննարկումների նյութերի հրատարակման գործը, հայերեն հրատարակելով տարբեր երկրների խորհրդարանների, ժողովուրդների մշտական դատարանի, Եվրախորհրդարանի որոշումներն ու նիստերի արձանագրությունները:

Ամերիկյան կենսագրական ինստիտուտի հետազոտությունների միջազգային խորհրդի որոշմամբ, բարձր գնահատելով Լ. Բարսեղյանի վաստակը եւ ձեռքբերումները հասարակության կյանքում կատարած ներդրումների համար, նրան շնորհվել է «Տարվա մարդ-2003» հեղինակավոր կոչումը, եւ նա պարգեւատրվել է ամերիկյան Փառքի մեդալով:

«Այս երկար տարիների ընթացքում ես շատ մարդկանց հետ եմ աշխատել, բայց աշխատանքին նվիրված այնպիսի անձնավորության, ինչպիսին Լավրենտի Բարսեղյանն է, չեմ հանդիպել: Անգամ այն դեպքում, երբ տվյալ գործը իրեն չէր վերաբերում, բայց անհրաժեշտ էր կատարել, որովհետեւ պետք էր մեզ, հանրապետությանը, նա անմնացորդ ներդնում էր իր ուժն ու եռանդը, աշխատանքը կատարում ամենաբարձր մակարդակով: Բարսեղյանը կյանքում, կենցաղում ամենանվիրված ընկերն է, որի վրա միշտ կարելի է հույս դնել: Ես դա զգացել եմ շատ տարբեր առիթներով, հատկապես Ղարաբաղի պատերազմի դժվարին ժամանակներում եւ հետո: Ես հպարտ եւ երջանիկ եմ, որ նրա նման ընկեր ունեմ», ասում է Հայաստանի գիտությունների ազգային ակադեմիայի նախկին պրեզիդենտ, ակադեմիկոս Ֆադեյ Սարգսյանը:

[illegible],
[illegible] թղթակից,
«Ազգի» համար

Ծառը եթե արմատներով չի գրկում հողը, այդ հողը գնացող է

Խորհրդային տարիներին, երբ այսպես կոչված սոցիալիստական բարեկեցության ականատեսության նպատակով Եվրոպայից հյուրեր էին ժամանել Ղարաբաղ, այն ժամանակվա ԼՂՀ մարզային ղեկավարությունը նրանց տարել էր Ասկերանի շրջանի Նորագյուղ բնակավայր, որովհետեւ սոցիալիզմին բնորոշ բոլոր պայմաններն այնտեղ ակնհայտ էին: Գուցե թե սա խորհրդային ցուցադրամոլություն էր, սակայն ոչ ոք չի կարող հերքել, որ Նորագյուղը, իրոք, խորհրդային չափանիշներով բարեկեցիկ գյուղ էր:

Ժամանակները փոխվել են, փոխվել է ոչ միայն հասարակարգը, այլեւ հանրային մտածողությունը: Բայց եթե այսօր Եվրոպայից ներկայացուցչական խումբ ժամանի Ղարաբաղ եւ ցանկանա ականատեսը դառնալ Արցախի նորօրյա բարեկեցության, ապա առաջին հերթին մասնացույց կարվի Մարտակերտի շրջանի Վանք գյուղը: Անշուշտ, այստեղ առկա են այն բոլոր պայմանները, որոնցով չափորոշվում է բարեկեցության աստիճանը: Գյուղ, որտեղ սոցիալական պայմաններն առավել բարենպաստ են, քան Արցախի մյուս բնակավայրերում, որտեղ համարյա չկա գործազրկություն եւ որտեղ ծննդաբերությունը խրախուսվում է շոշափելի նյութականությամբ: Եթե այս ամենին ավելացնենք նաեւ Վանքի բնակչության մեջ իշխող բարոյահոգեբանական առողջ մթնոլորտը, ապա իրավամբ կարելի է այդ բնակավայրն անվանել «ոսկե քաղաք»: Եվ այս «ոսկե քաղաք» կերտողն ընդամենը մեկ անձ է՝ մեծահամբավ գործարար Լեւոն Հայրապետյանը, որի համար նախնիների ծննդավայրն ավելին է, քան սեփական երազանքի ոսկե լեռը:

Ինչո՞ւ այս համեմատությունն արվեց: Թե՛ խորհրդային ժամանակներում եւ թե՛ Արցախի նորանկախության այս փուլում առկա են բոլոր նախադրյալները մեր բնակավայրերը հիրավի շեն ու բարգավաճ դարձնելու: Դա ասում ենք զուտ ներունակության առումով: Բայց ահա իրականության մեջ պատկերը բոլորովին այլ է: Անշուշտ, պետությունն ամեն ինչ անում է, որպեսզի անկախություն հռչակած այս փոքրիկ երկրամասը լինի ծաղկուն: Այն սոցիալ-տնտեսական, կրթամշակութային ծրագրերը, որոնք իրականացվում են ԼՂՀ-ում, իրոք նշանակալից են: Բայց արդյոք հանրապետության բոլո՞ր գյուղերում սոցիալ-հոգեբանական կացությունը ոգեւորության իրական առիթ ունի: Այս տարի ԼՂՀ կրթության, մշակույթի եւ սպորտի նախարարության ձեռնարկած մեծախումբ ուղեւորությունները հանրապետության տարբեր շրջաններ ու բնակավայրեր լուրջ մտորումների առիթ են տվել: Կան դպրոցներ, որոնք բարեկարգ են, հնարավորինս գեղեցիկ կահավորված, սակայն նույն այդ դպրոցներում աշակերտների թիվը տարեցտարի նվազում է: Մի ինչ աբսուրդային վիճակ է ստեղծվում. կարծես ամեն ինչ արվում է բարելավելու գյուղացու սոցիալ-մշակութային պայմանները, սակայն դրան հակառակ գյուղերում ծնունդը նվազում է:

Զերծ մնալով վիճակագրական տվյալների մեջ խորանալուց, փաստենք այն, ինչի ականատեսն ենք եղել բազմաթիվ գյուղեր կատարած շրջագայությունների ընթացքում: Շատ գյուղապետեր ցավով նշում են, որ իրենց համայնքում ամուսնությունների թիվը նվազել է: Երիտասարդները չեն ուզում ամուսնանալ՝ պատճառաբանելով աշխատանքի եւ առանձին կացարան չունենալը: Բնական է, եթե ամուսնությունները նվազում են, զուգահեռաբար նվազում են նաեւ նոր ծնունդները: Եվս մի ոչ այնքան հաճելի իրողություն է նկատվում. արցախցի աղջիկները դրսում ապրող մեր հայրենակիցների համար հարսնացու ընտրելու հարուստ «շտեմարան» են: Հասկանալ կարելի է նրանց, քանզի օտար երկրում ապահովելով բարեկեցիկ կյանք՝ վտարանդիության մեջ ապրող մեր հայրենակիցներից շատերն ուզում են իրենց կենսածառը պատվաստել հայրենի «պատվաստանյութով»: Իսկ շատ ծնողներ էլ, առաջնահերթելով իրենց զավակների բարեկեցության հեռանկարը, չեն խոչընդոտում նման ձեռնարկումներին: Այս թեման արծարծելիս իմ ծանոթներից մեկը դա նմանեցրել է... ներազգային թրաֆիքինգի: Խիստ է ասված, բայց որոշակի ճշմարտություն կա: Շատ աղջիկներ էլ ամուսնանալու նպատակով գյուղերից տեղափոխվում են քաղաք եւ մնում այնտեղ, որովհետեւ գյուղի երիտասարդները բարեկեցություն չեն խոստանում ապագա ընտանիքի համար:

Գյուղաբնակների հետ ունեցած զրույցների ընթացքում մենք բախվել ենք նաեւ այլ խնդիրների: Մասնավորապես Արցախի գյուղական շատ բնակավայրեր այսօր զրկված են իրենց ավանդական տնտեսաճյուղերը զարգացնելու հնարավորությունից: Մի պարզ օրինակ. Հադրութի շրջանի Ազոխ գյուղը սոցիալիստական տարիներին հայտնի է եղել խաղողագործությամբ: Այստեղ այնքան ոգեւորիչ էր բերքի առատությունը, որ ամեն տարի գյուղովի բերքի տոն էին կազմակերպում: Այսօր Ազոխում ոչ միայն չեն զբաղվում խաղողագործությամբ (ազոխցիները նույնպես միամտաբար արձագանքելով գորբաչովյան 1985 թվականի հայտնի որոշմանը՝ ոչնչացրել են տնտեսության խաղողայգիները, իսկ նոր այգիներ միայնակ հիմնել ի զորու չեն), այլեւ այգեգործությունը նույնիսկ դարձել է սիրողական զբաղմունք: Առկա է նաեւ ոռոգելու ջրի պակասությունը, անձրեւ կլինի՝ բերք կունենան, չէ՝ կմխիթարվեն Աստծո տվածով: Ազոխի օրինակը բնութագրական է Արցախի շատ բնակավայրերի համար: Եթե տվյալ գյուղը ընտրում է տնտեսական զարգացման համար որեւէ ճյուղ, ապա դա պայմանավորված է ոչ միայն տեղաբնակների տրամադրվածությամբ, այլեւ բնակլիմայական պայմաններով: Եվ դա կարելի է անվանել նաեւ պատմականորեն ձեւավորված կենսաձեւ: Այսօր այդ կենսաձեւը խախտվել է: Դրա գլխավոր պատճառներից մեկը Ղարաբաղին պարտադրված պատերազմն է, որը հիմնաքանդել է գյուղական տնտեսությունները: Մյուս կողմից էլ՝ գյուղաբնակները չեն կարող իրենց ավանդական արտադրաճյուղը զարգացնել, որովհետեւ համապատասխան տնտեսական քաղաքականություն չի տարվում: Իհարկե, առկա է շուկայական հարաբերությունների գործոնը, բայց պետք է նաեւ գյուղերի տնտեսական զարգացումը խթանել ըստ նրանց առանձնահատկությունների: Ի դեպ, գյուղացիների հետ զրույցի ընթացքում այս միտքը հաճախակի էր շոշափվում: Սոցիալական կեցության ծառն արմատներով պետք է ամրապնդված լինի այնպիսի տնտեսական իրողությունների վրա, որոնք առավել բնութագրական են տվյալ տեղավայրին:

Անդրադառնալով հոդվածի սկզբում ասված մտքին, մասնավորապես դպրոցներում աշակերտների քանակի նվազեցմանը եւ ընդհանրացնելով սահմանակից գյուղերում մեր ունեցած հանդիպումների ժամանակ հնչած մտահոգությունները, այն եզրակացությանն ենք հանգում, որ մեր շատ գյուղեր մատնված են ինքնահոսի: Թերեւս տեղին է հիշատակել ԼՂՀ գրողների միության նախագահ Վարդան Հակոբյանի միտքը, որը նա հնչեցրել է վերոհիշյալ «դեսանտային» առաքելությունների առիթով. «Եթե պատերազմում ձեռք բերած հաղթանակը չամրապնդենք խաղաղության մեջ ձեռք բերածով, նշանակում է՝ բոլոր հաղթանակները տանուլ ենք տալիս: Սա ավելի պատերազմ է, քան պատերազմը: Եթե ծառն արմատներով չի գրկում հողը, այդ հողը գնացող է՝ քամուց, ձյունից, անձրեւից: Մեր պաշտոնյաները պետք է լինեն տեղերում եւ տեսնեն, թե ինչպես է իրականում ապրում մեր ժողովուրդը»:

Իրավի, աշխատասենյակներից գունավոր ու գեղեցիկ են երեւում լեռների մշուշի մեջ կորած մեր գյուղերը, եւ աշխատասենյակներում էլ հեշտ է տեղեկանքներ պատրաստել ժողովրդի բարեկեցության մասին: Ցանկալի կլիներ, որ մեր շատ նախարարներ տեղեկություններ մատուցեին հանրությանը, թե քանի անգամ են եղել շրջաններում, հանդիպել կոնկրետ անձանց հետ, ուսումնասիրել նրանց խնդիրները: Այս տողերը տասնյակ գյուղերում ունեցած հանդիպումներից հավաքված պատգամ են նույն այդ պաշտոնյաներին:

Լինել տեղերում, ծանոթանալ առկա խնդիրներին՝ նշանակում է գտնել նաեւ դրանց լուծման ուղիները:

[illegible],
Ստեփանակերտ

Երրորդ հազարամյակի շեմին դիտվող խորհրդանշական բազմաթիվ փոփոխությունների մեջ առավել կարեւոր է առաջատար երկրների տնտեսական մոդելի փոփոխումն ինդուստրիալից պոստինդուստրիալի (հետարդյունաբերականի):

Պոստինդուստրիալ հասարակության մեջ տնտեսական զորությունը եւ մրցակցային հաջող զարգացման հեռանկարները որոշվում են արդեն ոչ թե կուտակված նյութական ռեսուրսներով, այլ մտավոր եւ տեխնոլոգիական ներուժով, տնտեսության եւ սոցիալական հարաբերությունների բոլոր ոլորտներում նորույթներ ստեղծելու եւ ընդունելու կարողությամբ:

2003 թ. Ռուսաստանն «արտադրել» է գիտական տեղեկատվության (որոշ-

Դեռ անցյալ դարի 50-ական թվականներին ԱՄՆ-ը գիտակցելով գիտության դերը իր տնտեսության զարգացման ու աշխարհում առաջատար դիրքի ամրապնդման մեջ, հետագա տասնամյակներում ընդունեց օրենքների մեծ փաթեթ եւ տվյալ ոլորտի զարգացման աննախադեպ միջոցներ ձեռնարկեց: Ամերիկյան հասարակության բոլոր խավերում, ներառյալ արդյունաբերողներին եւ կոնգրեսականներին, ձեւավորվել է հստակ ըմբռնում, որ հիմնարար հետազոտությունների ֆինանսավորումը պետության անմիջական պարտականությունն է: Թեեւ արդյունաբերությունը դաշնային բյուջեից կրկնակի շատ միջոցներ է ներդնում գիտական հետազոտությունների եւ մշակումների ոլորտում, այն ֆինանսավորում է հիմ-

առանց համապատասխան սարքավորումների եւ մշական «վարժանքի»: Գիտության մեջ տեղ զբաղեցնելու համար, նույնիսկ ֆինանսավորման առկայության դեպքում, անհրաժեշտ են հետազոտողների սերունդներ:

Ֆինանսավորման մակարդակից «գիտական հասույցի» կախումն ունի բարդ, ոչ գծային բնույթ: Եթե առհասարակ դադարեցվի գիտության ֆինանսավորումը, ապա այն չի անհետանա, քանզի մշտապես եւ բոլոր ժամանակներում եղել են եւ կլինեն նվիրյալներ, որոնք ռիսկի դիմելով, սեփական ուժերը, առողջությունը եւ նույնիսկ կյանքը զոհաբերելով, կձգտեն նոր բաներ իմանալ իրենց եւ աշխարհի մասին: Գիտությունն այդպես է զարգացել իր սկզբնավորումից մինչեւ անցյալ դարի կեսերը: Ֆի-

Առաջավոր գիտությունից զուրկ երկիրը չի կարող տնտեսապես անկախ լինել

վում է հրապարակված գիտական աշխատությունների ընդհանուր թվով) համաշխարհային ծավալի ընդամենը 2,9 տոկոսը: Ինքնին աղետալիորեն փոքր այդ թիվը լոկ համախառն ցուցանիշ է: Եթե աշխարհի առաջատար երկրներում հրապարակված մեկ աշխատանքի հաշվով մեջբերումների թիվը 4-5 է, ապա Ռուսաստանում ընդամենը 1,29 է: Այդ ցուցանիշով նա զբաղեցնում է 45-րդ տեղը, զիջելով զարգացող շատ երկրների:

Գիտական հետազոտությունների համաշխարհային ֆինանսավորման մեջ Ռուսաստանի բաժինը արդեն 2000 թ. մեկ տոկոսից ոչ ավելի էր: Նա տեղ էր զբաղեցնում Հնդկաստանի եւ Բրազիլիայի միջեւ, որոնք, ի դեպ, ներկայումս զգալիորեն ավելացրել են գիտական հետազոտությունների ֆինանսավորման ծավալները:

Ազգային ներքին համախառն արդյունքում գիտական հետազոտությունների ու մշակումների ծախսերի գծով (1 տոկոսից պակաս) Ռուսաստանը 3-4 անգամ զիջում է աշխարհի առաջատար երկրներին: Իսկ այնպիսի կարեւոր չափանիշով, ինչպիսին են մեկ հետազոտողի ծախսերը, ռուսաստանցիներին կարող են նախանձել միայն ԱՊՀ երկրները: Նույնիսկ աֆրիկյան երկրներում այդ ցուցանիշը մի քանի անգամ բարձր է: Արդի աշխարհում գիտության որոշիչ դերի ըմբռնումը առաջատար երկրներին եւ համաշխարհային հանրությանը ստիպում է լուրջ ուշադրություն դարձնել դրա զարգացմանը: Պոստինդուստրիալ աշխարհում գիտական գործունեությունը դարձել է հասարակության սեւեռուն ուշադրության առարկա, իսկ գիտական գործունեության համար պայմանների ստեղծումը՝ արդի պետության անմիջական պարտականություն եւ գլխավոր գործառույթներից մեկը:

նականում կիրառական աշխատանքները: Ընդսմին, գիտական հետազոտությունների պետական ֆինանսավորումը կատարվում է մոտ 4 տասնյակ դաշնային նախարարությունների ու գերատեսչությունների միջոցով, ինչը նրանց ստիպում է մրցակցել այդ նպատակին հատկացվող բյուջետային «կարկանդակի» (գրեթե 100 միլիարդ դոլար) համապատասխան բաժինն ստանալու համար, մշտապես ապացուցելով իրենց հատկացվող միջոցների ծախսման արդյունավետությունը:

Ամերիկացիների հարուստ փորձն օգտագործելով, եվրոպական առաջատար երկրները նույնպես արագորեն մեծացնում են ջանքերը գիտական հետազոտությունների կազմակերպական կառույցի կատարելագործման եւ ֆինանսավորման ուղղությամբ, ձգտելով միացյալ ջանքերով հասնել անվիճելի առաջատարին:

Արդեն վաղուց ժամանակն է ըմբռնելու, որ պետական ֆինանսավորման առումով գիտությունն առավել մոտ է բանակին, քանի որ, ի տարբերություն մյուս սոցիալ-մշակութային ճյուղերի, այդ թվում գիտության եւ մշակույթի, գիտությունը չունի եւ չի կարող ունենալ բնակչության վճարունակ պահանջարկ: Ավելին, ինչպես ցույց է տալիս համաշխարհային փորձը, հիմնարար գիտության պահանջարկ չունի եւ չի կարող ունենալ արդյունաբերությունը: Վերջինիս հարկավոր է կիրառական գիտություն, իսկ հիմնարար գիտությունը ամբողջ աշխարհում ֆինանսավորվում է բյուջետային միջոցներից:

Արդի գիտությունը զուտ գործնական ոլորտ է, որը պահանջում է յուրահատուկ գիտելիքներ եւ համապատասխան հմտություններ: Գիտությունը չի կարելի յուրացնել վերացականորեն,

ֆինանսավորումը զրոյական մակարդակից բարձրացնելու դեպքում «գիտական հասույցը» բավական դանդաղ է աճում, քանզի սկզբում միջոցները ծախսվում են հետազոտողների առավել հրատապ պահանջմունքների եւ կենսապայմանների բավարարմանը եւ անհրաժեշտ սարքավորումների ապահովմանը:

Գիտության ֆինանսավորման հետագա ավելացման դեպքում «գիտական հասույցի» աճը վերստին դանդաղում է, քանզի սահմանափակվում է արդեն ուրիշ գործոններով, առաջին հերթին տաղանդավոր եւ բարձրակարգ մասնագետների սակավությամբ: Ֆինանսավորման հենց այդ մակարդակն է ներկայումս ապահովված ԱՄՆ-ում, ինչով էլ բացատրվում է «ուղեղների արտահոսքի» լայնորեն տարածված երեւույթը: Ամերիկյան բնակչության սեփական մտավոր ներուժն այլեւս անկարող է ապահովել հետազոտողների անհրաժեշտ թիվը: Գիտական հետազոտությունների վրա ծախսելով համաշխարհային ծախսերի ավելի քան 1/3-ը, ԱՄՆ-ը ստիպված է այդ «ռեսուրսը» քաղել մնացյալ աշխարհից:

Քանի որ ԱՊՀ երկրների քաղաքական գործիչների կողմից խնդրի խորության եւ իրենց անգործության հետեւանքների ըմբռնման հնարավորության նկատմամբ ամենալավատեսական մոտեցման դեպքում անգամ դժվար է ակնկալել գիտական ոլորտի ֆինանսավորման արմատական եւ անհրաժեշտ ավելացում, գիտության կառուցվածքի նպատակահարմար բարեփոխման եւ պետական գիտական քաղաքականության մշակման հիմնահարցը ստանում է սկզբունքային կարեւորություն:

ՎԼԱԴԻՄԻՐ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՎ
Քիմիական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր
Մոսկվա

Թալիբների մամլո քարտուղարը պնդում է, թե մոլլա Օմարը թաքնվում է Պակիստանում

«Թալիբան» շարժման հոգեւոր առաջնորդ մոլլա Օմարին ներկայումս Պակիստանում թաքցնում են այդ երկրի միջգերատեսչական հետախուզության աշխատակիցները: Այսպիսի հայտարարություն է արել հունվարի 15-ին Աֆղանստանի արեւելքում ձերբակալված թալիբների մամլո քարտուղար Մուհամմադ Հանիֆը:

Նրա հայտարարության տեսագրությունը չորեքշաբթի օրը լրագրողներին են հանձնել Աֆղանստանի հատուկ ծառայությունների աշխատակիցները: BBC-ն նշում է, որ տեսաժապավենի վրա «Թալիբանի» ներկայացուցիչը վատ լուսավորված սենյակում է եւ պատասխանում է մոլլա Օմարի հետ կապված հարցերին: Մուհամմադ Հանիֆը մասնավորապես պնդում է, թե Օմարը բնակվում է Քվետա քաղաքում:

Հանիֆի խոսքերով, «Թալիբանի» առաջնորդը Պակիստանի միջգերատեսչական հետախուզության պաշտպանության տակ է: Այդ ծառայության նախկին ղեկավարը, ըստ Հանիֆի, «Թալիբանին» աջակցում է Աֆղանստանի եւ այլ պետությունների զորքերի դեմ նրա ծավալած պայքարին:

Պակիստանի ներքին գործերի նախարար Աֆթաբ Շերպաոն Հանիֆի հայտարարությունները համարում է «բացարձակապես անհիմն»: Նախարարի խոսքերով, Պակիստանի իշխանությունները տեղեկություն չունեն մոլլա Օմարի գտնվելու վայրի մասին: Շերպաոն պնդում է, թե Օմարը «Պակիստանում չի պատսպարվում»: Նախարարն ավելացրել է, թե իր ձերբակալությունից հետո Հանիֆը արդեն մի քանի անգամ հակասական հայտարարություններ է արել:

Ինչ վերաբերում է Հանիֆի ձերբակալությանը, Աֆղանստանի հատուկ ծառայությունների գործակալները նրա տանը գտել են սիբիրախտի մանրէներով ծրարներ, երեք ինքնաձիգ եւ մի շարք փաստաթղթեր: «Թալիբանի» ղեկավարությունը իր մամլո քարտուղարի ձերբակալությունը հանգիստ էր արձագանքել եւ անմիջապես նրա պաշտոնում նշանակել Զաբիհուլլահ Մուջահեդին:

Թալիբների հոգեւոր առաջնորդ մոլլա Մոհամմեդ Օմարին վերջին անգամ տեսել էին 2001 թ.: Անցյալ տարի Պակիստանում նրա հավանական ներկայության մասին հայտարարել էր Աֆղանստանի վարչապետ Համիդ Կարզայը:

Պ. Ք.

ԵՂԱՆԱԿ

Սառնամանիքներ Կալիֆոռնիայում, զոհեր այլ նահանգներում

Մալիբուի (Կալիֆոռնիա) ծովափին չորեքշաբթի օրն սկսված սառնաշունչ փոթորիկը կարկտի թանձր շերտով ծածկեց ամբողջ քաղաքը եւ ձնաբուք առաջացրեց: Օդերեւութաբանների կանխատեսումներին հակառակ, ուժեղ փոթորիկը հողառատ անձրեւի փոխարեն ձյունատեղումների պատճառ դարձավ: Լոս Անջելեսի ճանապարհները սահադաշտեր են հիշեցնում: Սանտա Մոնիկայի լեռներով անցնող ավտոճանապարհը, փաստորեն, անանցանելի է դարձել:

Լոս Անջելեսի միջազգային օդանավակայանում վերջին անգամ ձյուն էր տեղացել 1962 թ. հունվարին: Այս տարի ձյուն, կարկուտ եւ սառցակալում են դիտվում Մալիբու, Սանտա Մոնիկա քաղաքներում եւ Վենտուրայի օկրուգում, որի ճանապարհներին քաոսային վիճակ է տիրում: Տեղաբնակները պատմում են, որ 20 տարուց ավելի նման բան չէր եղել:

NBC հեռուստաընկերությունը նշում է, որ ձյունը նստած է Լոս Անջելեսի արվարձանների, ավտոմեքենաների վրա եւ ավտոկայանատեղերում: Երեքշաբթի առավոտյան Լոս Անջելեսի հյուսիսում արձանագրվել է 13 աստիճան սառնամանիք: Ցրտերն արդեն հսկայական վնաս են պատճառել Նահանգի ցիտրուսային տնկարկներին: Ոչնչացել է ելակի եւ ավոկադոյի բերքի մեծ մասը: Արձանագրվում է մրգի գների զգալի աճ:

Նահանգապետ Առնոլդ Շվարցենեգերը նախագահ Բուշին խնդրել է նահանգը հայտարարել արտակարգ աղետի գոտի, ինչը կդյուրացնի օգնության հատկացումը: Նախնական գնահատումների համաձայն, վնասը կազմում է մոտ 1 մլրդ դոլար: Գյուղատնտեսության մեջ հնարավոր է հազարավոր աշխատատեղերի կորուստ:

Անսպասելի ցուրտ եղանակը եւ ձնամրրիկները մեծ վնասներ են պատճառել նաեւ ուրիշ նահանգներին, առաջացնելով 64 զոհ: Առնվազն 23 մարդ է զոհվել Օկլահոմայի նահանգում, 11-ը՝ Միսուրիում, 9-ը՝ Տեխասում, 8-ը՝ Այովայում, 4-ական՝ Նյու Յորքում եւ Միչիգանում, 3-ը՝ Արկանզասում, մեկական զոհ՝ Մենում եւ Ինդիանայում: Ասոշիեյթեդ պրես գործակալության տվյալներով էլեկտրականությունից զրկված են հարյուր հազարավոր տներ: Վատ եղանակի պատճառով հետաձգվել են հարյուրավոր չվերթեր, որոշ շրջաններ հայտարարված են աղետի գոտիներ:

Ալպերում արագացող ձնհալն ստիպում է արհեստական ձյուն օգտագործել

Մոլորակի կլիմայի ընդհանուր ջերմացման հետեւանքով Ալպերի ձյունը կարող է անհետանալ: Տնտեսական համագործակցության եւ զարգացման կազմակերպությունը երեկ հրապարակած զեկուցագրում ընդգծում է, որ ալպյան ձնածածկույթը հատկապես զգայուն է կլիմայի փոփոխությունների նկատմամբ:

Ալպյան լեռների դահուկային առողջավայրերի ապագան վտանգված է: BBC-ն տեղեկացնում է, որ արագացող ձնհալի պատճառով վերջերս Ալպերում փաստորեն անընդհատ գործում են արհեստական ձյուն արտադրող կայանքները:

Փաստաթղթի հեղինակները պնդում են, որ այդ շրջանում վերջերս դիտվող ջերմացումը եռակի գերազանցում է համաշխարհային միջին ցուցանիշները: Ենթադրվում է, որ Ալպյան լեռների գերմանական մասում 1 աստիճան ջերմացումը 60 տոկոսով կկրճատի ձնածածկույթի մակերեսը:

Ֆրանսիական Ալպերում ձմեռային մարզաձեւերի եւ զբոսաշրջության շնորհիվ ապրող 40 հազար անձինք այս տարի դեռ չեն սկսել աշխատել: Գիտնականների կարծիքով, հետագա ջերմացումը մեծ վնասներ կպատճառի, իսկ արհեստական ձյունը չի լուծի խնդիրը, քանզի թանկ է եւ բնության համար վնասակար:

Սպասվում է լեռնադահուկային ծառայությունների զգալի թանկացում: Ի դեպ, ամեն տարի Ալպերում հանգստանում է 6-8 մլն մարդ:

ԱՄՆ-ում գաղտնալսումներ կիրականացվեն «միայն դատարանի թույլտվությամբ»

Նախագահ Ջորջ Բուշը որոշել է ներքին լրտեսական ծրագիրը չշարունակել դրա ներկայիս տեսքով: 2001 թ. սեպտեմբերի 11-ի դեպքերից հետո ընդունված այդ ծրագիրը հատուկ ծառայություններին իրավունք է տալիս առանց դատարանի թույլտվության գաղտնալսել ամերիկացիների միջազգային հեռախոսազրույցները եւ գաղտնազննել նրանց էլեկտրոնային փոստը:

Բուշի ընդդիմախոսները մշտապես քննադատում էին այդ ծրագիրը, ասելով, որ դա հակասում է Միացյալ Նահանգների սահմանադրությանը եւ օրենքներին:

ԱՄՆ գլխավոր դատախազ Ալբերտո Գոնսալեսը BBC-ին տված հարցազրույցում ասել է, որ այսուհետեւ իրավապահ մարմիններն ամեն անգամ հատուկ դատարանից թույլտվություն պետք է ստանան գաղտնալսումներ իրականացնելու համար:

Սենատի դատական հանձնաժողովին հղած նամակում Գոնսալեսը գրում է. «Նախագահը որոշել է ներկայիս թույլտվության ժամկետի ավարտից հետո չերկարաձգել ահաբեկիչների լրտեսման ծրագրի գործողությունը»: Նա ավելացնում է, որ այսուհետեւ ամեն տեսակ էլեկտրոնային հսկողություն իրականացվելու է դատարանի թույլտվությամբ:

Գլխավոր դատախազի խոսքերով, թեեւ ահաբեկիչների լրտեսման ծրագիրը միանգամայն օրինական է, Ջորջ Բուշի վարչակազմն արդեն վաղուց փնտրում է դատարանի հետ գործակցելու եղանակներ:

Գաղտնալսման եւ գաղտնազննման ծրագրի գոյության մասին 2005 թ. դեկտեմբերին լայն հասարակայնությունը տեղեկացել էր «Նյու Յորք թայմսի» մի հրապարակման շնորհիվ: Իրավապաշտպանները պնդում են, որ այդ ծրագիրը շրջանցում է բնակչության քաղաքացիական իրավունքների պաշտպանությանն ուղղված օրենքները:

Այսուհետեւ կոնկրետ դեպքերում գաղտնալսման եւ գաղտնազննման թույլտվություն կտա հատուկ դատարանը, հաշվի առնելով ազգային անվտանգության շահերը:

Մշակույթ

1999 թվականի նոյեմբերին մեզանից հեռացավ Լեւոն Հրաչյայի Ներսիսյանը, մարդ, ով 20-րդ դարի գոնե 60-70-ական թվականներին իր տեղն էր ստեղծել մեր ժամանակի մեջ: Շվարել էինք իր հեռանալու պատճառով: Առավել շվարել էին Երեւանի պետական համալսարանի ղեկավարները, ովքեր չէին ցանկանում այս ոգեղեն մարդու մարմինը մի քանի ժամով տեսնել համալսարանում այն պատճառաբանությամբ, թե Լեւոն Ներսիսյանը ոչ միայն գիտական կոչում ու աստիճան չուներ, այլեւ մի քանի տարի էր, ինչ չէր դասախոսում այս բարձրագույն դպրոցում: Նա, իսկապես, այլեւս չէր գալիս համալսարան, որովհետեւ արդեն տեղ չուներ այդտեղ:

Մեր նավը պահող խարիսխը

Տիգրան Մանսուրյանը այսպիսի մի նուրբ դիտարկում ունի.

- Երրորդ հազարամյակը մյուս ժամանակներից տարբերվում է նրանով, որ հիմա միջակ մարդու ժամանակն է, դիմացկուն մարդու ժամանակը: Զգայուն, ոգեղեն մարդիկ այսօր չեն կարող դիմանալ...

Այո, այդպես է: Չարենցի, Սեւակի, Շիրազի, Լեւոն Ներսիսյանի, այսինքն՝ ոգեղեն մարդկանց ժամանակն անցավ: Եվ մենք պիտի սպասենք այսօր, մինչեւ կրկին գա ոգեղեն լիցքերի համախմբման, դրանց կիզակետման ժամանակը: Այս ամենը լավ էր նկատել ինքը՝ Լեւոն Ներսիսյանը, ով 1999 թվականին իր մահվանից քիչ առաջ ասում էր.

- Հենց շարժման առաջին օրերին ասել եմ. մի սերունդ հանենք մեջտեղից, մի սերունդ կորցնելու ենք: Բայց այդ կորուսյալ սերնդի մեջ կգտնվեն մարդիկ, որոնք կվերադարձնեն թե ինձ ու քեզ, թե առայժմ անհայտ մնացած մեր երկրի ոգիներին...

Հոգի ու աչք է պետք ունենալ, որպեսզի կարողանանք զգալ ու տեսնել մեր կորուստը 20-րդ դարավերջին, զգալ ու տեսնել, որ 1960, 70-ական թվականների սլացքը չունենք: Կար, իհարկե, Խորհրդային Միություն բռնակալությունը, բայց ոչ մի ստրկապետություն հոգու ազատությունը դեռ չի կարողացել բանտարկել: Եվ, ի վերջո, ազատ է այն մարդը, ով վեր է մարդկային կրքերից: Լեւոն Ներսիսյանն այդպիսին էր: Պատահական չէ, որ 60-70-ական թվականները ոմանք համարում են նաեւ Լեւոն Ներսիսյանի ժամանակներ: Տանը լիներ, թե արճարանում ավելի հաճախ՝ նկարիչների տան հարեւանությամբ, «Երեւան» հյուրանոցի բացօթյա սրճարանը նրա ուշադրության կենտրոնում էր, թեեւ իր կողքին, իր հետ սեղանի շուրջ ոչ պակաս մարդիկ էին միշտ լինում՝ Էդմոն Ավետյան, Էրիկ Աբրահամյան, Հրանտ Թամրազյան, Ալբերտ Կոստանյան, Տիգրան Մանսուրյան... Ինչի՞ մասին էին խոսում: Ամեն ինչի: Սեղանի շուրջ կայացած այդ զրույցները շատ ավելին արժեին, քան 20 համալսարան...

Կարճ ժամանակով մեկնեց Փարիզ եւ դասախոսում էր Սորբոնի համալսարանում: Բայց հետ եկավ...

- Աշխատանք ունեի, տուն ունեի... Ամեն ինչ թողեցի ու եկա: Ասացի՝ ես խարիսխ եմ: Նավապետը կարող է սխալվել կամ փոխվել, նավաստիները կարող են ընկղմվել ծովի մեջ, մյուսները կարող են փախչել նավից: Բայց նավը պիտի կանգուն մնա: Իսկ կանգուն մնալու համար նա պետք է խարիսխ ունենա: Ոչինչ, որ ես ժանգոտած խարիսխ եմ, բայց՝ խարիսխ եմ: Ես եկել եմ այստեղ ասելու համար՝ ոչ մի տեղ չեմ գնա, ոչ մի բնակարանով, աշխատանքով, ոչ մի Սորբոնով ինձ գայթակղել հնարավոր չէ, որովհետեւ քանի որ ես Հայաստանում եմ, ուրեմն նավը դեռ ընկղմված չէ... Դուք, սիրելիներս, նոր սերնդի սփռված հայեր, ուր որ լինեք, վաղ թե ուշ ճանապարհը պետք է բերի ձեզ այստեղ: Տեսել եք դուք Հայաստանը, թե չեք տեսել, պատկերացնում եք թե դա ինչ է՝ նշանակություն չունի, Արգիշտի թագավորին եք ընդունում որպես առաջին հայ թագավոր, որ ես չեմ ընդունում, թե ինչ-որ ուրիշ մեկին՝ նշանակություն չունի: Միայն նա նշանակություն ունի, որ դուք մեծահարուստ, թե աղքատ, բիզնեսմեն, թե մեծ գիտնական, դուք, որ հոն եք՝ Կեսարիո մեջ, Նիկոմեդիացի եք, Պոլսից եք, Շուշուց, Թիֆլիսից, Սալմաստից... բոլոր կողմերից, նշանակություն չունի, որովհետեւ դուք տարբեր չեք իրարից, կտեսնվենք մենք, թե ոչ, նշանակություն չունի, որովհետեւ երկրի ոգիները միշտ նույնն են: Նրանք մեզ համար եւ կուտախանան, եւ կպիտեն այս Հայք աշխարհի, այս Արմենիա աշխարհի քարում, քարնաքարում մնացած ամեն մի տեղում: Ո՛չ կաթոլիկ են, ո՛չ ուղղափառ են, ո՛չ բուդդայական են, ո՛չ կրիշնայական են, այլ անհայտ մի ցեղ, անհայտ ոգիների ցեղ, որի գաղափարը մեզ պահում է, հիացնում է եւ կպահի այնքան ժամանակ, քանի դեռ ձեր նման ինձ ունկնդրողների եւ իմ նման այսպես խոսողների նման մարդիկ կան...

Շատերն են փորձում այսօր պարզել Լեւոն Ներսիսյանի իրական կերպարը, տալ նրա ճշգրիտ գնահատականը: Բայց դա դժվար է, գրեթե անհնար: Իր նման հոգիների չեմ ուզում Աստված, սուրբ կամ առաքյալ ասել: Նրա մասին դժվար է խոսել: Առավել եւս դժվար է, որովհետեւ նա գրավոր խոսք գրեթե չի թողել: Չի թողել, երբ ողջ աշխարհը գրում էր: Նա վեր էր գրից: Նա վեր էր անգամ իր հզոր մտքից, որ Հոմերոսից հասնում էր մինչեւ Քամյու, Սոկրատեսից մինչեւ Նիցշե...

Ու պատահական չէ, որ Պարույր Սեւակն ու Լեւոն Ներսիսյանը պիտի հանդիպեին, պետք է գտնեին իրար: Սեւակի անձնվեր ու ազնվասիրտ բարեկամ Գրացիա Բաղդասարյանը, խոսելով «Սայաթ-Նովա»-ի վրա աշխատելու ժամանակների մասին, հիշում է.

«... Ամիսներով Պարույր Սեւակը լույս աշխարհ դուրս չեկավ, մարդու գրեթե չտեսավ՝ խրված էր գրքերի մեջ: Ուզում էր Սայաթ-Նովային դիտել աշխարհի ֆոնի վրա, իր դարաշրջանի լայն համայնապատկերի մեջ: Ամեն բան կարդալուց հետո կրկնում էր. «Չէ, Սայաթ-Նովան ուրիշ է...»:

Եվ դա կարողացավ փայլուն կերպով վկայել իրեն միանգամից դոկտորական աստիճան բերած մենագրության 482 էջերում: Թող որ դրա համար հարկ լիներ կարդալ, ի թիվս այլոց, Ֆ. Շլոսսերի՝ XVIII-XIX դարերում համաշխարհային գրական ընթացքի ֆունդամենտալ ուսումնասիրությունը ութ հատորով: Ս. Պետերբուրգյան հազվագյուտ այդ հրատարակությունը, իմ խնդրանքով, Պարույրի համար հանձնարարել էր Լեւոն Ներսիսյանը: Ես էլ, ի դեպ, նախկինում օգտվել էի նրա եզակի գրադարանից, ուսի եւ գիտելի՝ ում դիմել...»:

Բնական էր, որ Պարույր Սեւակն ու Լեւոն Ներսիսյանը պետք է բարեկամներ եղած լինեն: Գրացիա Բաղդասարյանը այն հազվագյուտ մարդկանցից մեկն է, որը Պարույր Սեւակի մասին խոսելիս սխալ թույլ չի տալիս: Ափսոս, որ Պարույր Սեւակի լավագույն բարեկամներից մեկին էլ Աստված տարել է իր մոտ: Ախր, մի քիչ էլ սրիկաներին սիրիր, էլի, Տեր Աստված...

ՍԱՐԳԻՍ ԳԱԼՍՅԱՆ

Կինոբեմադրիչ Տիգրան Խզմալյանը՝ Դաոյի ուսմունքի թարգմանությամբ

Կինոբեմադրիչ Տիգրան Խզմալյանը հիմա ազատ ժամանակ շատ ունի, որովհետեւ «Ազատագրված տարածքների պաշտպանություն» հասարակական կազմակերպության ղեկավար Ժիրայր Սեֆիլյանին ձերբակալողները փակի տակ են դրել նաեւ նրա «Արախից Կուր, Արցախից Ջավախք» վավերագրական ֆիլմը: Պատճառն այն է, որ ֆիլմը նկարահանումների ժամանակ Սեֆիլյանն ու իր համախոհները խորհրդատուի դերում են եղել, Խզմալյանի հետ շրջել ազատագրված տարածքներում, մի խոսքով հնարավոր ամեն ինչ արել ֆիլմը հաջողությամբ ավարտին հասցնելու համար: Անավարտ է մնացել Խզմալյանի ամիսներ առաջ սկսած ճարտարապետ Ալեքսանդր Թամանյանի սիրո մասին պատմող ֆիլմը, որը շարունակելու համար ֆինանսական միջոցներ են հարկավոր: Իրեն պարտադրված պարապությունը լցնելու համար կինոբեմադրիչը զբաղվում է թարգմանությամբ: «Ակումբ» ակումբում երեկ ինչպող չինական մեղեդու ուղեկցությամբ Խզմալյանն իրեն այնքան հատուկ պոետիկ շնչով խոսում էր իր նոր թարգմանության՝ չինական հնագույն շրջանի պոեզիայի լավագույն նմուշներից մեկի՝ «Դաո դե Ցզին» գրքի մասին: Մ.թ.ա. 5-րդ դարում Լաո Ցզիի գրած այս գիրքը, որ նաեւ կոչվում է «Բնական հունի ուսմունք», իր մեջ ամբարած փիլիսոփայական իմաստնության շնորհիվ առանձնահատուկ տեղ ու դեր է ունեցել Հին Արեւելքի մշակույթում, երկար դարեր կրթելով ու սնելով պետական կառավարող, դիվանագետի, ռազմիկի ու չինականի միտքը:

Թարգմանությունը Խզմալյանին հանգեցրել է այն մտքին, որ կրոնական ու փիլիսոփայական բոլոր ուսմունքները՝ քրիստոնեությունը, բուդդիզմը, Դոմանը մարդկանց ուղղած իրենց ուղերձով գրեթե նույնն են, տարբեր են միայն նրանց անունները: Եթե մարդկությունը վաղուց գիտակցած լիներ այս պարզ ճշմարտությունը, աշխարհն ավելի կատարյալ կլիներ՝ առանց պատերազմների, արհավիրքների ու բռնությունների, քանի որ բոլոր ուսմունքների հիմքում սերն է առ Աստված, խաղաղ ու մեղմաբարո ապրելու քարոզը: Այս թարգմանությունն ինքը նվիրում է իր ուսուցիչներին՝ լեզվաբան Էդուարդ Աթայանին եւ կինոբեմադրիչ Արտավազդ Փելեշյանին: «Այս գիրքը մեծ ազդեցություն է թողել համաշխարհային գրականության վրա, հոգեւոր սնունդ է եղել հանրահռչակ արվեստագետների՝ կինոբեմադրիչ Անդրեյ Տարկովսկու, Ջոն Լենոնի եւ այլոց համար»: Խզմալյանը գիրքը թարգմանել է ռուսերենից, հրատարակել է Հայաստանում Չինաստանի դեսպանատան աջակցությամբ: Դաոյի ուսմունքը մեզանում թարգմանվել էր նաեւ 1980-ականներին ու զետեղվել պետհամալսարանի «Ուսանողի գրադարան» մատենաշարով հրատարակված «Հին Արեւելքի պոեզիա» գրքում:

Թեպետ թարգմանչությամբ զբաղվելը հաճելի զբաղմունք է Խզմալյանի համար ու թույլ է տալիս իր մասնիկն ունենալ հայ թարգմանական արվեստում, սակայն կիսատ թողած ֆիլմերը շարունակելու հնարավորությունից զրկված լինելու ցավը չի մեղմում:

«Կինոն հզոր արվեստ է, իսկ հայերս բացի մշակույթից այլ բան չունենք աշխարհին տալու: Այսպես շարունակվելու դեպքում կաղքատանանք այնքան, որ այլեւ ոչինչ չենք ունենա տալու»:

ՌՈՒԶԱՆ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Գյումրիի «Յոթ վերք» սրբապատկերի մեկնաբանությունը լույս Աբել քհն. Մանուկյանի

Գյումրիի Սբ. Աստվածածին եկեղեցու աջակողմյան մատուռում է գտնվում անհայտ նկարչի վրձնին պատկանող «Յոթ վերք» սրբապատկերը՝ Աստվածամայրը՝ ծնկներին խաչից իջեցրած Հիսուսի անկենդան մարմնով: Քրիստոնեական եկեղեցական կյանքում Աստվածամայրը ամենաառանցքային տեղն է գրավում: Հայ առաքելական եկեղեցու տաղավար տոներից մեկը՝ Վերափոխումը, նվիրված է Սբ. Աստվածածնի երկինք համբառնելուն: Բացի դրանից Աստվածամորը նվիրված տոներն են Մարիամի ծնունդը, Մարիամի ընծայումը տաճարին, Հրեշտակի ավետումը, Աստվածամոր կրած գոտու գյուտը, Աստվածամոր տուփի գյուտը:

Ժնեւի հայոց Սբ. Հակոբ եկեղեցու հոգեւոր հովիվ Աբել քհն. Մանուկյանը, որ շատ գնահատված եւ սիրված հոգեւորական է տեղի հայ համայնքում, Բեյրութում վերջերս հրատարակել է «Գիւմրիի եօթ վէրք» գիրքը՝ Սբ. Աստվածամոր վերափոխման տոնի առիթով (նվիրված Նուբար Քեչեճյանի հիշատակին, մեկենասությամբ նրա տիկնոջ եւ երկու դուստրերի): Աստվածամոր կերպարի հոգեւոր խորհրդին վերաբերող ներածականի համառոտ ակնարկից հետո նա մանրամասնորեն անդրադառնում է Գյումրիի եկեղեցու «Յոթ վերք» սրբապատկերին, որի հեղինակն անհայտ է: Արժեւորելով ստեղծագործության գեղարվեստականությունը, Աբել քահանան գտնում է, որ չնայած սրբապատկերը չունի Կիլիկյան դպրոցի ականավոր վարպետների՝ Թորոս Ռոսլինի կամ Սարգիս Պիծակի «նկարչական արվեստների թռիչքը», բայց պարզության եւ անսեթեւեթ ոճի մեջ կարողացել է ամփոփել տիեզերական վիշտ՝ Աստվածամոր անհուն ցավը, նրա հայացքի մեջ, դիմապատկերին անձնական ողբերգություն չդրոշելով միայն, այլ համամարդկային տվայտանք, որի անասելի անդորրի մեջ դրված է կոնական խոր համոզմունք հույսի, հաղթանակող կյանքի հավատի զորությամբ: Սրբապատկերին Աստվածամայրը պատկերված է սիրտը խոցված յոթ սրերով: Հեսացա շարադրանքում հեղինակը մանրամասնորեն անդրադառնում է այդ յոթ վերքերին՝ մեկնաբանությունները կատարելով ըստ Նոր Կտակարանի՝ Հիսուս Քրիստոսի կյանքի ընթացքի:

Առաջին վերքը՝ Մարգարեացումը՝ Սիմեոն ծերունու կանխատեսումն է, թե՝ «գալով քեզի, Մարիամ, քու ալ սիրտդ սուր մը պիտի անցնի»: Երկրորդը՝ Հայրենազրկությունը՝ Հերովդեսի՝ Բեթղեհեմի մանուկների կոտորածից փախուստն է Եգիպտոս, երրորդը՝ Կորուստը՝ Երուսաղեմի տաճար ուխտագնացության ճանապարհին Հիսուսի հանկարծակի անհետացումը, չորրորդը՝ Խաչելությունը, հինգերորդը՝ Մահը, վեցերորդը՝ Ցավասանքը, յոթերորդը՝ Թաղումը:

Հեղինակային մեկնաբանություններն աստվածաշնչյան ճշմարտության խորհրդածությամբ, հաճախ ուղեկցվում է նվիրական հուզականությամբ, որ խոսքի գեղարվեստական տարրերով՝ հոգեւոր տեքստին բանաստեղծական շունչ է հաղորդում. «Աստուած փնտռեց մայր մը՝ սիրտը դարձնելու համար իր հաւատքին խորանը: Հոն է, որ շարունակ կանգուն կը մնայ

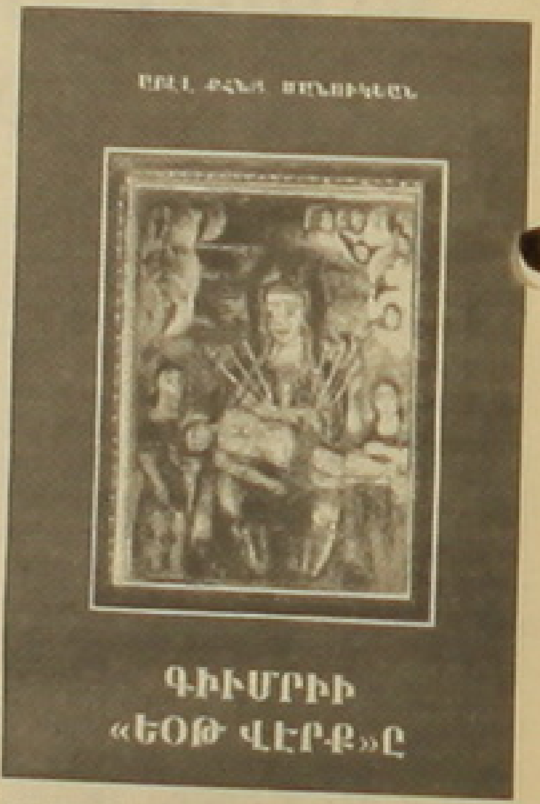

նուիրումի սեղանը, ուր սէրը կը պատարագուի. պէտք է լսուի՝ հոն միշտ կեանքի սրբութիւնը՝ թէ մեր էութեան խորը կը բնակի Աստծոյ կենդանութեան խորհուրդը»:

Գիրքը պատկերազարդ է՝ օգտագործված են Երեւանի Մատենադարանում, Կալիֆոռնիայի համալսարանի գրադարանում, Երուսաղեմի Սրբոց Հակոբյանց միաբանության մատենադարանում, Փարիզի ազգային գրադարանում, Ոտյեբրս պատկերասրահում պահվող Թորոս Ռոսլինի, Սարգիս Պիծակի եւ ուրիշների մանրանկարների իլյուստրացիաները:

ՄԵԼԱՆՅԱ ԲԱԴԱԼՅԱՆ

«Դա Վինչիի ծածկագրի» գրագողության գործը վերադարձվել դատարան

Ատրիկին Դեն Բրաունի հետ դատական պայքարի մեջ մտած երկու պատմաբանները դատական գործը հանձնել են վերաքննության:

Հիշեցնենք, որ ատրիկին Լոնդոնի բարձրագույն դատարանը մերժել էր գրողներ Մայքլ Բեյջենտի եւ Ռիչարդ Լեյի հայցը՝ կապված «Դա Վինչիի ծածկագրի» հետ: Նրանք համոզված են, որ Դեն Բրաունը իր բեստսելերի հիմքում դրել է իրենց հեղինակած «Սուրբ արյուն եւ սուրբ Գրաալ» գրքի հիմնական գաղափարը: Այս գիրքը փաստագրական ուսումնասիրություն է, որում փաստեր են ներկայացված հօգուտ այն գաղափարի, որ Հիսուս Քրիստոսը եւ Մարիամ Մագդաղենացին ամուսնացած են եղել եւ երեխա են ունեցել, եւ նրանց ժառանգները մինչեւ օրս էլ ապրում են: Այս գրքի («Սուրբ արյուն եւ սուրբ Գրաալ») մասին ողջ աշխարհը գիտեր դեռեւս 2000 թվականին եւ այդ գրքի ընթերցողներից մեկն էլ ինքս եմ եղել:

Նոր հայցադիմումում հայցվորները պնդում են, որ ընդունված դատավճիռը փոխվի: Նրանց փաստաբան Ջոնաթան Ռայներ Ջեյմսը հայտարարում է, որ դատավորը սխալվել է, հաշվի չառնելով այն բացահայտ փաստը, որ նրանց պատմական ուսումնասիրության «կենտրոնական թեման» «Դա Վինչիի ծածկագրում» օգտագործվել է ոչ պակաս, քան վեց տեղում:

Նշենք, որ դատավոր Պիտեր Սմիթը, հրապարակելով դատավճիռը, նշել էր, որ «կենտրոնական թեմա» ասվածն այնքան լայն հասկացողություն է, որ չես կարողանա պաշտպանվել գրագողության վտանգից: Նախորդ դատավարությանը ներկայացած Բրաունը հայտարարել է, որ գրողները իրավունք ունեն պատմական ուսումնասիրություններն օգտագործել իրենց ստեղծագործություններում: Նոր դատավարությանը Բրաունը հազիվ թե ներկայանա:

Դատավճիռը կարող է հրապարակվել այսօր, իսկ գրավոր տեքստը հասարակությանը կներկայացվի ավելի ուշ, հաղորդում է Reuters գործակալությունը:

«Դա Վինչիի ծածկագրը» գրքի տպաքանակն արդեն անցել է 40 միլիոնի սահմանը, որը հեղինակին միլիոնավոր դոլարների եկամուտ է բերել: Ավելի մեծ շահույթներ է բերել Բրաունի գրքի հիման վրա նկարահանված ֆիլմը, որի դրամարկղային եկամուտները 2006 թվականի հուլիսի տվյալներով հասան 642 միլիոն դոլարի:

Սպասենք նոր դատավճռի հրապարակմանը:

Ս. Գ.

Զգալի փոփոխություններ «Միկայում»

Անցած մրցաշրջանը բավական հաջող էր Աշտարակի «Միկայի» համար: Ճիշտ է, թիմին չհաջողվեց լուրջ պայքար մղել երկրի չեմպիոնի տիտղոսի համար՝ 16 միավորով հետ մնալով ոսկե մեդալներին հերթական անգամ արժանացած «Փյունիկից», եւ զբաղեցրեց 3-րդ հորիզոնականը: Փոխարենը «Միկայի» ֆուտբոլիստները դարձան Հանրապետության գավաթակիր եւ Սուպերգավաթակիր՝ վճռորոշ հանդիպումներում առավելության հասնելով նույն «Փյունիկի» նկատմամբ: Ավելացնենք նաեւ, որ «Միկան» հավասար միավորներ վաստակեց առաջնության արծաթե մրցանակակիր «Բանանցի» հետ եւ վերջինիս զիջեց միայն հաղթանակների թվով:

Բնականաբար, նոր մրցաշրջանում էլ «Միկան» իր առջեւ լուրջ խնդիրներ է դրել եւ ձգտելու է հաջողությամբ դրանք իրականացնել: Թիմը ֆուտբոլային նոր մրցաշրջանի նախապատրաստությունը սկսել է դեռեւս դեկտեմբերի վերջին՝ մարզումներն անցկացնելով նորակառույց հարմարավետ մարզաբազայում: Թիմի մարզչական կազմն անփոփոխ է մնացել: Գլխավոր մարզիչ Արմեն Ադամյանին օգնում են Բաբկեն Մելիքյանն ու Ալյոշա Աբրահամյանը: Իսկ ահա թիմի կազմում որոշակի փոփոխություններ են կատարվել: Ինչպես տեղեկացանք «Միկայի» գլխավոր մարզիչ Արմեն Ադամյանից, ներկայումս թիմում փորձաշրջան են անցնում 3 բրազիլացի եւ մեկ սերբ ֆուտբոլիստներ: Բրազիլացիներն արդեն են ժամանել Երեւան: Ժուլիանո Ժիմենեսը պաշտպան է, Ակլեյսոնը՝ կիսապաշտպան, Տալեսը՝ հարձակվող: Մարզումներին մասնակցում է նաեւ սերբ դարպասապահ Զլատան Արդովիչը: Բանն այն է, որ «Միկայի» հիմնական դարպասապահ Ֆելիքս Հակոբյանը թիմի կենտրոնական պաշտպան Նիկիտա Ֆոմսինի հետ փորձաշրջան է անցնում Կուրսկի «Ավանգարդում»: «Միկայի» եւս մեկ ֆուտբոլիստ՝ Արսեն Մելոյանը փորձաշրջանի է մեկնել Տիրասպոլի «Շերիֆ»: Վարդան Յովհաննիսյանը ներկայումս մարզվում է Կապանի «Գանձասարում»: Առայժմ մարզումներին չի մասնակցում վնասվածք ունեցող Մարատ Մկրտչյանը, որը պետք է վիրահատվի: «Միկան» հրաժարվել է ռուսաստանցի լեգեոնականներ Ալեքսանդր Սեմյոնովի եւ Պավել Յուշկովի ծառայություններից: Դավիթ Գրիգորյանը, որ անցած մրցաշրջանի կեսերից վերադարձել էր հարազատ կոլեկտիվ, կրկին մեկնել է Ղազախստան՝ փորձաշրջան անցնելու իր նախկին ակումբ «Եսիլ Բոգատիրում»: Իսկ «Միկայի» ամենափորձառու ֆուտբոլիստներից մեկը՝ թիմի ավագ Արմեն Ադամյանն անցել է մարզչական աշխատանքի:

Նախապատրաստության առաջին փուլը «Միկան» կանցկացնի Երեւանում: Եթե սկզբնական շրջանում հիմնական ուշադրությունը դարձվում էր ֆուտբոլիստների ֆունկցիոնալ պատրաստությանը, ապա այժմ աստիճանաբար ավելի մեծ տեղ է հատկացվում խաղային որակների բարելավմանը, գնդակի հետ վարման տեխնիկայի մշակմանը: Դրանց պետք է նպաստեն նաեւ ստուգողական հանդիպումները: Դրանցից առաջինը «Միկան» նախատեսում է անցկացնել հունվարի 21-ին «Ազգ» մարզաբազայի մարզադաշտում Երեւանի «Արարատի» հետ: Իսկ հունվարի 28-ին «Միկան» կմեկնի Սոչի՝ ուսումնամարզական հավաքի: Մարզումներին զուգընթաց Սոչիում թիմն իր ուժերը կփորձի ստուգողական հանդիպումներում, որոնք թույլ կտան մարզիչներին ստուգելու ֆուտբոլիստների պատրաստվածության աստիճանը, պատկերացում կազմելու նորեկների մասին: Հետագայում նախատեսված են եւս երկու ուսումնամարզական հավաքներ:

ՈՒԵՖԱ-ն կքննարկի Հայաստան-Ադրբեջան հանդիպումների վայրի հարցը

Եվրոպայի առաջնության ընտրական մրցաշարում Հայաստանի եւ Ադրբեջանի հավաքականների հանդիպումների վայրի հարցը կքննարկվի հունվարի 25-26-ին Դյուսելդորֆում կայանալիք ՈՒԵՖԱ-ի հերթական համաժողովում, որում անցկացվելու են նաեւ նախագահական ընտրություններ: Ինչպես հայտնի է, ընտրական մրցաշարի խաղացանկով այդ հանդիպումները կայանալու են սեպտեմբերին: Հայկական կողմը բազմիցս հայտարարել է, որ պատրաստ է Երեւանում հյուրընկալել Ադրբեջանի հավաքականին՝ երաշխավորելով մրցակցի անվտանգությունը, նաեւ մեկնել Բաքու, եթե ադրբեջանական կողմն էլ անվտանգության երաշխիքներ տա: Իսկ ահա ադրբեջանական կողմը պնդում է, որ հանդիպումները պետք է կայանան չեզոք դաշտում:

Դժվար է կանխագուշակել, թե ինչպիսի որոշում կկայացվի ՈՒԵՖԱ-ի համաժողովում: Սակայն հնարավոր է, որ Դյուսելդորֆում վերջնական որոշում չկայացվի: ՈՒԵՖԱ-ի համաժողովի աշխատանքներին մասնակցելու են նաեւ Հայաստանի ֆուտբոլի ֆեդերացիայի նախագահ Ռուբեն Հայրապետյանը եւ գործադիր տնօրեն Արմեն Մինասյանը:

Նալբանդյանը շարունակում է պայքարը

Մելբուռնում ընթացող թենիսի Ավստրալիայի բաց առաջնության մասնակիցների համար բավական դժվարություններ է ստեղծել բավական շոգ եղանակը: Դրա հետեւանքով նույնիսկ հարկ էր եղել հանդիպումները որոշ ժամանակով հետաձգել: Բարեբախտաբար, մրցումների հերթական օրը ջերմաստիճանը 10 աստիճանով նվազեց եւ թենիսիստները թեթեւացած շունչ քաշեցին: Ճիշտ է, կորտերում թեժ մրցակցությունը շարունակվում է: Երկրորդ փուլի արգելքն էլ հաջողությամբ հաղթահարեց Դավիթ Նալբանդյանը, որը երեք խաղափուլերում էլ միեւնույն 6-4 հաշվով առավելության հասավ էկվադորցի Նիկոլաս Լապենտիի նկատմամբ: Հաջորդ փուլում Նալբանդյանը ուժերը կչափի ֆրանսիացի Սեբաստիան Գրոժանի հետ, որը ծանր մրցավեճում, 5 խաղափուլում կարողացավ կոտրել Օլիվյե Ռոխասի դիմադրությունը:

Պայքարը շարունակում է նաեւ ռուսաստանցի Նիկոլայ Դավիդենկոն, որը պարտության մատնեց Սյուլլերին: Հաջորդ փուլ են մտել նաեւ Բերդիչը, Ֆելան, Ֆինետրին, Բլեյկը, Թուրսունովը, Սանտորոն, Սյուրեյը, Գոնսալեսը, Մայերը, Հաասը:

Կանանց մրցաշարում թիվ 1 վարկանիշն ունեցող Մարիա Շարապովան առանց մեծ դժվարության հաղթահարեց իր հայրենակցուհի Անաստասիա Ռոդիոնովայի դիմադրությունը (6-0, 6-3): Շվեյցարուհի Մարտինա Հինգիսն էլ առավելության հասավ Կուդրյավցեւայի նկատմամբ (6-2, 6-2): Հաջորդ փուլ են մտել Զվոնարյովան, Չակվետաձեն, Կլիյստերսը, Բոնդարենկոն, Հանտուխովան, Նակամուրան, Սաֆինան:

Հաղթանակ երկրորդ խաղում

Ֆուտբոլի Հայաստանի ազգային հավաքականն ավարտեց մրցաշրջագայությունն ԱՄՆ-ում: Պանամայի հավաքականի հետ ոչ-ոքի խաղալուց հետո մեր ընտրանին հաջորդ խաղում մրցեց ամերիկյան լիգայի «Ֆրեզնո Ֆուեգո» թիմի հետ: Խաղն ավարտվեց մեր հավաքականի հաղթանակով՝ 3-1: Գոլերից երկուսն իր օգտին է գրանցել Արա Հակոբյանը, մեկը՝ Գալուստ Պետրոսյանը:

Կարճատեւ ոչ-ոքի

Մեկօրյա հանգստից հետո շախմատի Վեյք ան Զեեի մրցաշարի մասնակիցներն անցկացրին 5-րդ տուրի հանդիպումները: Արոնյանի մրցակիցը մրցաշարի ամենակրտսեր մասնակիցներից մեկն էր՝ նորվեգացի 16-ամյա գրոսմայստեր Մագնուս Կառլսենը, որի հետ այս տարվա ապրիլին հայ շախմատիստը պետք է հանդիպի աշխարհի առաջնության հավակնորդների մրցաշարում: Գուցե դա էր պատճառը, որ մրցակիցները չցանկացան ռիսկի դիմել եւ կարճատեւ պայքարից հետո արդեն 20-րդ քայլին հաշտություն կնքեցին:

Նման բախտի արժանացան եւս մի քանի մրցախաղեր: Այսպես, Պոնոմարյովն ու Կրամնիկը միավորը բաժանեցին 19-րդ քայլին, իսկ Կարյակինն ու Մոտիլյովը հաշտություն կնքեցին՝ կատարելով երկու քայլ ավելի: Կարճատեւ ընթացք ունեցավ նաեւ Անանդի եւ Սվիդլերի մրցավեճը: Սակայն ի տարբերություն վերը նշված պարտիաների, հնդիկ գրոսմայստերը 21-րդ քայլին հաղթանակ տարավ:

Իր հաղթարշավն է շարունակում ադրբեջանցի գրոսմայստեր Թեյմուր Ռաջաբովը: Այս անգամ նա սեւ խաղաքարերով 34-րդ քայլին պարտության մատնեց չեխ շախմատիստ Դավիթ Նավարային: Հաղթանակ տոնեց նաեւ հոլանդացի գրոսմայստեր Լյուկ վան Վելին՝ սեւերով առավելության հասնելով Ալեքսեյ Շիրովի նկատմամբ: Տիվյակովն ու Թոփալովը երկարատեւ պայքարից հետո համաձայնեցին ոչ-ոքի արդյունքի:

Այսպիսով, 5 տուրից հետո մրցաշարային աղյուսակը միանձնյա գլխավորում է Թեյմուր Ռաջաբովը, որը վաստակել է 4,5 միավոր: Նրանից մեկական միավորով հետ են մնում Վիշվանաթան Անանդն ու Վեսելին Թոփալովը: Լեւոն Արոնյանն ու Վլադիմիր Կրամնիկը վաստակել են 3-ական միավոր:

Առայժմ ոչ մի կերպ չի կարողանում իր խաղը գտնել «B» խմբի մրցաշարում հանդես եկող Գաբրիել Սարգսյանը: Նա հինգ հնարավորից վաստակել է երկու միավոր: Հինգերորդ տուրում Գաբրիելը 49-րդ քայլում հաշտություն կնքեց բուլղարացի Գեորգիեւի հետ մրցավեճում: Այստեղ 3,5-ական միավորով աղյուսակը գլխավորում են Բոլոգանը, Սմեեթսը եւ Յակովենկոն:

Անհավաս մրցապայքարում

Շախմատի Հայաստանի առաջնության 3-րդ տուրն էական փոփոխություն չմտցրեց տղամարդկանց մրցաշարի մասնակիցների ցուցանիշներում: Եթե նախորդ տուրից հետո աղյուսակը գլխավորում էին հինգ շախմատիստներ, ապա 3-րդ տուրից հետո առաջատարների թիվը հասավ 6-ի: Աղյուսակը 2-ական միավորով գլխավորում են Աշոտ Անաստասյանը, Արման Փաշիկյանը, Տիգրան Քոթանջյանը, Տիգրան Նալբանդյանը, Կարեն Ասրյանն ու Զավեն Անդրեասյանը:

3-րդ տուրում ուշադրության կենտրոնում էին Ասրյան-Անաստասյան, Անդրեասյան-Արտաշես Մինասյան պարտիաները: Հաղթանակի հասնելու ուղիներ չգտնելով, մրցակիցները խաղաղ դաշն կնքեցին: Նրանց օրինակին հետեւեցին նաեւ Նալբանդյանն ու Եղիազարյանը:

Իր 2-րդ հաղթանակը տոնեց Փաշիկյանը՝ պարտության մատնելով Արթուր Չիբուխչյանին: Տիգրան Քոթանջյանը կարողացավ իրացնել առավելությունը Պետրոսյանի հետ մրցախաղում եւ միացավ առաջատարներին: Վերջինն ավարտվեց Դավիթ Կարապետյանի պարտիան Արա Մինասյանի հետ: Վերջինս պարտիան հասցրեց հաղթական ավարտի՝ տոնելով մրցաշարում անդրանիկ հաղթանակը:

Եթե տղամարդկանց մրցաշարում առաջատարների խմբում խիստ նեղվածք է, ապա կանանց մրցաշարում արդեն մեկնարկից զգացվում է Նելլի Աղինյանի առավելությունը մրցակիցների նկատմամբ: Մրցաշարի միակ գրոսմայստերը չեմպիոնի տիտղոսի գլխավոր հավակնորդն է:

Աղինյանը 3-րդ անընդմեջ հաղթանակը տոնեց՝ այս անգամ առավելության հասնելով Անի Դարբինյանի նկատմամբ: Նա այժմ հարյուր տոկոսանոց արդյունքով վստահորեն ստանձնել է առաջատարի դերը:

Առաջատարից կես միավորով է հետ մնում ՀՀ ներկայիս չեմպիոնուհի Սիրանուշ Անդրեասյանը, որը սեւերով պարտության մատնեց Մարիանա Գասպարյանին: 2-ական միավոր ունեն Լիանա Աղաբեկյանն ու Նարինե Գասպարյանը: Լիանան հաղթեց Նունե Դարբինյանին, իսկ Նարինեն ոչ-ոքի խաղաց Լուսինե Ալավերդյանի հետ: Անդրանիկ հաղթանակը տոնեց Լիլիթ Գալոյանը՝ պարտության մատնելով Անահիտ Խառատյանին: Վերջինս երրորդ անընդմեջ պարտությունը կրեց եւ միակ մասնակիցն է, որ միավոր չի վաստակել:

Կանադահայ գործարարը մտադիր է գնել «Մարսելը»

Կանադահայ գործարար Ժակ Քաջֆարը մտադիր է գնել Մարսելի համանուն ֆուտբոլային ակումբը, որի ներկայիս սեփականատերը Ռոբերտ Լուիս Դրեյֆուսն է: Վերջինս թիմում մոտ 250 մլն եվրոյի ներդրում է կատարել: Մինչդեռ կանադահայ գործարարի առաջարկած գումարը տատանվում է 100-150 մլն եվրոյի սահմաններում: Ներկայումս բանակցություններ են ընթանում գործարքի կնքման շուրջը: Ժակ Քաջֆարը հայտարարել է, որ պատրաստ է համագործակցել ակումբի բոլոր աշխատակիցների, թիմի մարզիչների ու ֆուտբոլիստների հետ եւ ամեն ջանք գործադրել «Մարսելը» եվրոպական չափանիշներով ուժեղ թիմ դարձնելու համար:

Էջը պատրաստեց ԱՇՈՏ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆԸ

Աղթամարի Սբ. Խաչ եկեղեցու բացումը ապրիլի 11-ին

Մինչ այդ Թուրքիայի մշակույթի նախարարը հայտարարել էր, որ դա կկատարվի ապրիլի 24-ին

Արձագանքելով Վանա լճի Աղթամար կղզու Սբ. Խաչ եկեղեցու բացումը ապրիլի 24-ին նշանակելու Թուրքիայի մշակույթի եւ զբոսաշրջության նախարար Աթիլլա Քոչի հայտարարությանը՝ Պոլսո հայոց պատրիարք Մեսրոպ Բ Մութաֆյանը դա անպատշաճություն էր համարել պատրիարքարանի բանբեր «Լրաբերի» դեկտեմբերի 18-ի համարում: Սրբազան հայրը մասնավորապես ասել էր. «Մամուլից տեղեկացանք, որ մեծարգո նախարար Քոչը Աղթամար Սբ. Խաչ եկեղեցու բացումը ապրիլի 24-ին կատարելու պատրաստակամություն է հայտնել: Հուսամ, այս տեղեկությունը ճիշտ չի լինի, որովհետեւ նմանօրինակ նախաձեռնությունը ոչ այլ ինչ է, քան մի ամբողջ ժողովրդի ողբերգությունը, անկախ դրա բնութագրումից, շահարկման առարկա դարձնող անպատշաճ վերաբերմունքի դրսեւորում: Նախապես ասեմ, որ Թուրքիայի հայերից ոչ մեկը, այդ թվում նաեւ ես, չենք մասնակցի եկեղեցու բացման արարողությանը, եթե դա կատարվի ապրիլի 24-ին»:

Դեկտեմբերի 20-ին **«Ազգն»** անդրադարձել էր ամենապատիվ պատրիարքի վերոհիշյալ արձագանքին: Հասկանալական է, որ Սբ. Խաչ եկեղեցու բացումը ապրիլի 24-ին նշանակելու Թուրքիայի մշակույթի եւ զբոսաշրջության նախարար Քոչի պատրաստակամությանը բուռն հակազդեցությամբ արձագանքել էին նաեւ թուրքական շրջանակներում, իսկ ազգայնամոլները դա համարել էին ցեղասպանության զոհերի հիշատակը հարգելու հարցում հայերի «նկրտումներին» տուրք տալու պատրաստակամություն:

Ըստ երեւույթին, այդ նույն մոտեցմամբ տառապում է նաեւ Թուրքիայի ազգային մեծ ժողովի՝ Մեջլիսի ընդդիմադիր ժողովրդա-հանրապետական պատգամավոր Էրդալ Կարադեմիրը, որ գրավոր հարցապնդում է ներկայացրել նախագահությանը: Պատգամավորը դրանով մշակույթի եւ զբոսաշրջության նախարարից պահանջել է պարզաբանել հետեւյալ հարցերը. «Հայկական եկեղեցու բացման համար ապրիլի 24-ը պատահակա՞ն է ընտրվել, թե՞ ընտրությունը պայմանավորված է (հայկական խնդիրներում) Էրդողանի կառավարության որդեգրած քաղաքականությամբ: Բացման այդ օրը նշանակվել է ինքնուրու՞յն նախաձեռնությամբ, թե՞ այլ երկրների հորդորներով: Եթե այո, որո՞նք են այդ երկրները: Եկեղեցու բացման առնչությամբ թուրքական կառավարությունը դիմե՞լ է Հայաստանի իշխանություններին, օգնություն ստացե՞լ է նրանցից, եւ ի՞նչ ֆինանսական միջոցներով են իրականացվել խնդրո առարկա եկեղեցու վերականգնման աշխատանքները»:

Աղթամարի Սբ. Խաչ եկեղեցին ապրիլի 24-ին բացելու նախարար Քոչի պատրաստակամության առնչությամբ Մեջլիսի ղեկավարությանը ժողովրդա-հանրապետական կուսակցության պատգամավոր Կարադեմիրի տված հարցապնդմանն էլ հունվարի 11-ի համարում անդրադարձել է «գորշ գայլերի» քաղաքական կազմակերպության՝ Ազգայնական շարժում կուսակցության խոսափող «Ենի չաղ» թերթը:

Այս պայմաններում, ինչպես հունվարի 16-ին նշել է «Հուրիեթը», Վանի քաղաքապետարանը հանդես է եկել հաղորդագրությամբ, որտեղ ընդգծել է, որ Վանա լճի Աղթամար կղզու վերականգնված Սբ. Խաչ եկեղեցու բացումը կատարվելու է ապրիլի 11-ին, բացման արարողությունը կազմակերպվելու է նահանգապետարանի եւ մշակույթի ու զբոսաշրջության նախարարության համատեղ ջանքերով, որին մասնակցելու համար տարբեր երկրներից հրավիրվելու են հյուրեր:

Ի դեպ, «Հուրիեթի» հրապարակման մեջ Աղթամար կղզին դարձել է «Աքդամար»: Թուրքերեն «աք» եւ «դամար» բառերից կազմված այս արտահայտությունը նշանակում է սպիտակ երակ: Հիշեցման կարգով նշենք, որ հայոց պատմական մայրաքաղաքներից Անին էլ թուրքերը դարձնում են «Անը», որը թարգմանվում է հուշ:

Հ. ՉԱՔՐՅԱՆ

Ըստ «Stratfor»-ի՝ Ղարաբաղի հակամարտության դիվանագիտական կարգավորումը մոտ ապագայում քիչ հավանական է

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 18 ՀՈՒՆՎԱՐ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: «Stratfor» ամերիկյան հեղինակավոր վերլուծական կենտրոնի փորձագետները գտնում են, որ Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության դիվանագիտական կարգավորումը մոտ ապագայում քիչ հավանական է:

«Ադրբեջանն էապես ավելացրել է էներգետիկ նախագծերից ստացվող իր եկամուտները եւ խոստացել է 2007 թվականին պաշտպանության համար ծախսել 1 միլիարդ դոլար՝ 2006 թվականի 700 միլիոնի փոխարեն: Թեեւ Ադրբեջանի բանակը զիջում էր Հայաստանի զինված ուժերին, սպառազինության մրցավազքը կարող է ահագնացնել առճակատումը հայերի կողմից վերահսկվող Լեռնային Ղարաբաղի շուրջ», ասված է 2007 թվականի կանխատեսումների մեջ, որոնք երեկ հրապարակել է «Stratfor»-ը:

Ըստ վերլուծականի հեղինակների՝ «ինչպես եւ Վրաստանի անջատողական շրջանների դեպքում, Կոսովոյի կարգավիճակի հստակեցումը կհանգեցնի ղարաբաղյան հակամարտության սաստկացման»:

«ՄԱԿ-ը գրեթե հաստատ անկախություն կշնորհի Կոսովոյին, դա կդրդի Ռուսաստանին նույնը պահանջել իր սահմաններից դուրս գտնվող անջատողական տարածքների համար: ՌԴ-ն ձգտելու է մեծացնել իր ներկայությունը Աբխազիայում եւ Հարավային Օսիայում խաղաղապահ գործողությունների անվան տակ, Վրաստանը համարժեք կերպով պատասխանելու է: Հաշվի առնելով Մոսկվայի եւ Թբիլիսիի լարված հարաբերությունները՝ հակամարտությունը կարող է վերաճել պատերազմի նման մի բանի», նշել են ամերիկացի վերլուծաբանները:

Ամփոփելով այս ամենը՝ «Stratfor»-ի մասնագետները եզրակացրել են, որ 2007 թվականին «լարվածությունը Հարավային Կովկասում աճելու է»:

Շնորհակալիք

Արարատ եւ Վարդան Գոմցյանների ընտանիքը երախտիքի եւ շնորհակալության խոսք են հղում բոլոր նրանց, ովքեր ցավակցել, մասնակցել եւ վշտակցել են իրենց սիրելի հոր՝ Դվին Գոմցյանի կորստի կապակցությամբ:

Կորել է

Հունվարի 16-ին, ժամը 17.15-ի սահմաններում թիվ 36 երթուղային տաքսու մեջ, «Կիեւ» գաստրոնոմի կանգառում, ԱՄՆ քաղաքացի **Անդրանիկ Կարաբաջակյանը** կորցրել է իր դրամապանակը, որի մեջ եղել են կարեւոր փաստաթղթեր՝ Կալիֆոռնիայի նահանգի վարորդական իրավունքը, սոցքարտը եւ ԱՄՆ Սենատի կոմիտեի անդամության «ոսկե» քարտը: Գտնողներին կամ տեղեկություն ունեցողներին խնդրում ենք կապ պահպանել Հանրապետության փողոցի 47 շենքի 3-րդ հարկում գտնվող **«Ազգ»** օրաթերթի խմբագրության հետ: Փաստաթղթերը կարելի է ուղարկել նաեւ փոստով՝ վերոհիշյալ հասցեով:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ ԳՆԱՆՇՄԱՆ ՀԱՐՑՄԱՆ ՄԱՍԻՆ

«Պետական գնումների գործակալություն» ՊՈԱԿ-ն (պատվիրատու) ՊԳԳ-ԳՀԱՇՁԲ-07/1 ծածկագրով կազմակերպում է գնանշման հարցում՝ **ՀՀ Կառավարության աշխատակազմի կարիքների համար ծրարների եւ մատյանների տպագրության աշխատանքների ձեռքբերման նպատակով:**

Հրավեր ստանալու համար անհրաժեշտ է 750 ՀՀ դրամ փոխանցել «Արդշինինվեստբանկ» «Կոմուննախագիծ» ՓԲԸ N 247010010343 հաշվեհամարին եւ սույն հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող 8 աշխատանքային օրվա ընթացքում դիմել պատվիրատուին հետեւյալ հասցեով՝ ք. Երեւան, Կոմիտասի պ., 54/բ, հեռ. 28-93-25, հանձնաժողովի քարտուղար Կարեն Դումբյան:

Հրավերն անձին տրվում է անձը հաստատող փաստաթղթի, իսկ կազմակերպության անունից հանդես գալու դեպքում՝ նաեւ անձի լիազորությունները հավաստող համապատասխան փաստաթղթի հիման վրա: Հայտերը պետք է ներկայացնել մինչեւ դրանց բացման պահը՝ գնանշման հարցման հայտարարության հրապարակման օրվան հաջորդող օրվանից հաշված 10-րդ աշխատանքային օրը, ժամը 10:00:

Հայաստանի Թեքեյան մշակութային միության ամենամյա մրցանակների հանձնման արարողություն

Տեղի կունենա հունվարի 23-ին, երեքշաբթի օրը, ժամը 17:00, Թեքեյան կենտրոնում (Խանջյան 50):

Ամենամյա մրցանակների հանձնման արարողությունից մեկ օր առաջ, հունվարի 22-ին, ժամը 15:00-ին, Թեքեյան կենտրոնի ցուցասրահում կցուցադրվեն մրցույթին ներկայացված գեղանկարները, քանդակներն ու լուսանկարները:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայկական ապահովագրական հատուցման հիմնադրամը հայտնում է, որ սկսվել է Օսմանյան կայսրության տարածքում «Նյու Յորք լայֆ» ապահովագրական ընկերության եւ ծագումով հայ անձանց միջեւ կնքված կյանքի ապահովագրության պոլիսների ներքո ապահովագրական փոխհատուցումների բաշխման գործընթացը:

Միաժամանակ հիմնադրամը հայտնում է, որ ապահովագրական փոխհատուցումների բաշխման գործընթացի կազմակերպումը սպասարկող բանկ է ընտրվել Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան ՓԲԸ-ն:

Տեղեկացնում ենք, որ բոլոր շահառուներին ուղարկվելու են նամակներ, որտեղ ծանուցվելու է հաստատված փոխհատուցման գումարը կամ ներկայացված պահանջի մերժումը:

Խնդրում ենք վերոնշյալ անձանց, Հայկական ապահովագրական հատուցման հիմնադրամի կողմից իրենց պահանջը հաստատվելու մասին նամակները ստանալուց հետո այցելել Էյչ-Էս-Բի-Սի Բանկ Հայաստան ՓԲԸ ստորեւ նշված գրասենյակներ հետեւյալ ժամերին՝

Երկուշաբթի-ուրբաթ
9.30-16.00
Վազգեն Սարգսյան փողոց 9 կամ
Կոմիտասի պողոտա 3
Շաբաթ օրերին
10.00-13.00
Վազգեն Սարգսյան փողոց 9

HSBC

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

«Երեւանի պետական համալսարան» պետական ոչ առեւտրային կազմակերպության Իջեւանի մասնաճյուղում (հասցե՝ Տավուշի մարզ, ք. Իջեւան, Ուսանողական 3), **փետրվարի 19-ին, ժամը 11-00,** կկայանա մասնաճյուղի սեփականությունը հանդիսացող, 1998 թ. արտադրության ԳԱԶ 3110 ավտոմեքենայի աճուրդ-վաճառք:

Աճուրդի մեկնարկային գինը սահմանված է 627.000 դրամ, գումարած ԱԱՀ:

Աճուրդին մասնակցելու համար մասնակից կողմերը պետք է վճարեն.

1. նախավճար՝ մեկնարկային գնի 5 տոկոսի չափով, որը հաղթող մասնակցի համար համարվում է ավտոմեքենայի վաճառքի գնի մաս եւ չի վերադարձվում, իսկ չհաղթող մասնակցին վերադարձվում է վերջինիս դիմելուց հետո եռօրյա ժամկետում:
2. մասնակցության վճար՝ 5000 դրամ, որը ավտոմեքենայի գնի մեջ չի ներառվում, անկախ աճուրդի արդյունքներից չի վերադարձվում եւ օգտագործվում է աճուրդի կազմակերպման նպատակով:

Մանրամասների համար դիմել ԵՊՀ Իջեւանի մասնաճյուղ, հեռախոս (0263) 3-65-97

ԵՊՀ ԻՋԵՎԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂ

www.azgdaily.eu

ԳՈՎԱԶԴԻ ՀԱՄԱՐ ԶԱՆԳԱՀԱՐԵԼ՝ 58-29-60

Լրատվական գործունեություն իրականացնող՝ «Ազգ օրաթերթ» ՍՊԸ, Երեւան, Հանրապետության 47: Պետական գրանցման վկայականի համարը՝ 02 Ա N 047261, տրված՝ 17.02.00 թ.:
Թողարկման պատասխանատու, գլխ. խմբ. Հակոբ Ավետիքյան: Տպաքանակ՝ 3000, ստորագրված է տպագրության՝ 17.01.2007, գինը՝ 100 դրամ, տպագրվում է «Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարանում՝ Արշակունյաց 2: